STATISTIEK VAN BEDRIJFSUITKOMSTEN IN DE TUINBOUW

TEELTJAAR 1952

RAPPORT No 208

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT BIBLIOTHEEK

Afdeling Tuinbouw

560

Deze Statistiek is onderworpen aan het oordeel van een Toetsingscommissie, bestaande uit de heren:

Dr Ir C. Rietsema	Rijkstuinbouwconsulent	Hoorn (Voorzitter)
A.P. de Boer	Tuinbouwer	Grootebroek
M.J.A. Camps, iur.drs	Secretaris van de Hoofdafd. Tuinbouw van de Stichting voor de Landbouw	's-Gravenhage
C. van Dijk	Tuinbouwer	's-Gravenzande
Ir G.W. van der Helm	Rijkstuinbouwconsulent	Amstelveen
N. Huysman	Tuinbouwer	Pijnacker
Ir J.G.W. Ignatius	Hoofd van de Afdeling Landbouw- en Voedselvoorzieningsstatistiek van het C.B.S.	's-Gravenhage
W.H. Kemmers, ec.drs	Tuinbouwer	Honselersdijk
A. Pannebakker	Bestuurslid Landarbeidersbond	Haarlem
Ir W. van Soest	Rijkstuinbouwconsulent	Naaldwijk

INHOUD

pag.

WOORD VOORAF 7

A. INLEIDING 9

B. BEDRIJFSUITKOMSTEN IN DE GROENTETEELT

§ 1. Samenvatting van de resultaten

a. Algemeen 9

b. De uitkomsten van het onderzoek

1. De bedrijfsresultaten over 1952 10

2. Vergelijking van de rentabiliteit over 1952 met die over vorige jaren 12

3. Vergelijking van de bedrijfsuitkomsten en van het gezinsinkomen per ondernemer over 1952 met 1951 13

§ 2. Omstandigheden waaronder de resultaten werden behaald

a. De weersgesteldheid 15

b. Het areaal 16

c. Productie, afzet en prijzen 18

d. De export 23

e. De exploitatiekosten 28

§ 3. Toelichting op de bedrijfsuitkomsten in de verschillende groenteteeltgebieden 30

C. BEDRIJFSUITKOMSTEN IN DE SIERTEELT

1. Bloembollencultuur (Bloembollenstreek) 41

2. Bloemisterij (Aalsmeer) 44

D. TOELICHTING OP DE STATISTIEK

§ 1. De basis der Statistiek 50

§ 2. Berekening en specificatie van de bedrijfsresultaten 51

§ 3. Groepering der gegevens 54

§ 4. Vergelijkbaarheid van de gegevens 55

§ 5. De mate waarin de verkregen cijfers een volledig en juist beeld geven 58

E. TOELICHTING OP DE BIJLAGEN 61

T A B E L L E N

		pag.
Bedrijfsresultaten over 1952	tabel I	11
Bedrijfsresultaten over de jaren 1946 t/m 1952	tabel II	12
Overzicht van de bedrijfsresultaten, van het gezinsinkomen en van de voor privé doeleinden opgenomen bedragen over 1951 en 1952, per ondernemer	tabel III	14
De oppervlakte groenteteelt onder glas in de jaren 1948 t/m 1952	tabel IV	17
Veilingaanvoer, -omzet en -prijzen van verse groenten van de oogst 1952 resp. 1951	tabel V	19
Verschillen in de aanvoer, afzet en doordraai van verse groenten van de oogst 1952 resp. 1951	tabel VI	20
De uitvoer van verse groenten van de oogst 1952 resp. 1951	tabel VII	23
De uitvoer van verse groenten naar West-Duitsland 1951 en 1952	tabel VIII	24
De uitvoer van verse groenten naar Engeland in 1951 en 1952	tabel IX	25
De uitvoer van verse groenten naar België in 1951 en 1952	tabel X	27
De uitvoer van verse groenten naar Zweden in 1951 en 1952	tabel XI	27
De kosten van 329 bedrijven over 1952, uitgedrukt in procenten van de kosten dezer bedrijven over 1951	tabel XII	28
Bedrijfsindeling in aren over 1952 van het gebied Kennemerland, onderscheiden naar gemeenten	tabel XIII	34
Groepering van 33 bedrijven in Kennemerland naar bedrijfstype	tabel XIV	35
Vergelijking van de uitkomsten der Aalsmeerse bedrijven in 1952 ten opzichte van 1951	tabel XV	47
Aantal Aalsmeerse bedrijven per rentabiliteitsklasse in 1951 en 1952	tabel XVI	48
Kosten en opbrengsten van Aalsmeerse bedrijven over 1952 in procenten van 1951	tabel XVII	48
Verdeling van het aantal bedrijven naar de samenstelling der arbeidsbezetting	tabel XVIII	78
Verschillen in rentabiliteit der eenmans- en der gezinsbedrijven ten opzichte van de personeelsbedrijven	tabel XIX	78

B I J L A G E N

Overzicht van het grondgebruik, de kosten en opbrengsten en de arbeidsbezetting gemiddeld per bedrijf

a. bedrijven met overwegend groenten in de open grond	bijlage 1	64
b. " " " staand- en/of platglas	bijlage 2	66
c. " " " bloembollen- resp. bloemencultuur	bijlage 3	68
Specificatie van de kosten en de opbrengsten per hectare	bijlage 4	70
Specificatie van de kosten en de opbrengsten in procenten	bijlage 5	72
Specificatie van de arbeidskosten in procenten	bijlage 6	74
De spreiding van de winstgevendheid der onderscheiden bedrijven	bijlage 7	75
Groepering der bedrijfsuitkomsten naar de samenstelling der arbeidsbezetting	bijlage 8	78
Overzicht van het inkomen per ondernemer	bijlage 9	79

WOORD VOORAF

In overleg met de Toetsingscommissie is het aantal gebieden, dat in deze Statistiek is vertegenwoordigd, teruggebracht van 19 op 12.

Aanleiding tot deze beperking was het streven om de verschijningsdatum der Statistiek te vervroegen. Het ligt in het voornemen, het aantal gebieden weder uit te breiden, zodra de bestaande achterstand zal zijn ingehaald.

Bij de keuze der gebieden, welke wel en welke niet zijn gehandhaafd, is uiteraard rekening gehouden met de belangrijkheid der gebieden en wel in die zin, dat - voor zover mogelijk - nog aan minimaal te stellen eisen van representativiteit, voor het verkrijgen van inzicht in de rentabiliteit van de Tuinbouw in Nederland - voor zover het de groente-, bloembollen- en bloemensector betreft - kon worden voldaan.

Evenals in de overzichten over 1948, 1949, 1950 en 1951 is - op aandringen van genoemde Commissie - een poging gedaan ter verklaring van de verschillen in de rentabiliteit van de tuinbouw in de diverse gebieden.

Met nadruk zij hier vermeld, dat wij met deze verklaring overigens niet meer pogen dan indrukken weer te geven.

Voorts zij er op gewezen, dat bij de beoordeling van de bedrijfsuitkomsten in aanmerking moet worden genomen, dat onder de kosten geen bedrag is opgenomen voor de leidinggevende en de toezichthoudende arbeid van de ondernemer. Het bedrag, dat overblijft nadat deze zgn. kale kosten zijn afgetrokken van de opbrengsten, omvat dus niet alleen een bedrag ter dekking van het ondernemersrisico, doch tevens de beloning voor de leiding en het toezicht van de ondernemer.

Behalve aan de uitkomsten der tuinbouwbedrijven, is in dit rapport aandacht besteed aan het inkomen van de ondernemer uit het bedrijf. Hiervoor zij verwezen naar pag. 13.

In de beschrijvende tekst van deze Statistiek zijn gegevens gebruikt, o.a. ontleend aan publicaties van Bedrijfschappen en Veilingorganisaties (jaarverslagen).

Een woord van bijzondere erkentelijkheid voor alle personen en instellingen, die zich de moeite hebben getroost in enigerlei vorm aan deze Statistiek medewerking te verlenen, is hier zeker op zijn plaats.

De Statistiek is samengesteld op de Afd. Tuinbouw door A. Holkamp, met medewerking van J.W. van Winden.

's-Gravenhage, September 1954

De Directeur,

J. Horring

(Dr J. Horring)

560

A. INLEIDING

Het doel van deze Statistiek is, een inzicht te geven in de financiële resultaten over 1952 van tuinbouwbedrijven in verschillende gebieden van Nederland.

De bedrijven - 415 in totaal - zijn ingedeeld naar bedrijfstypen en tuinbouwgebieden. Enkele cijfers zijn opgenomen om een vergelijking met de jaren 1946, 1947, 1948, 1949, 1950 en 1951 mogelijk te maken.

De gegevens zijn enerzijds ontleend aan de fiscale boekhoudingen der desbetreffende bedrijven, verstrekt door administratiekantoren en enkele landbouwboekhoudbureaux. Anderzijds is voornamelijk voor de berekening van rente, afschrijving en de kosten van de niet-betaalde arbeid (ondernemers en gezinsleden), gebruik gemaakt van informaties, welke - in hoofdzaak door de Rijkstuinbouwvoorlichtingsdienst - op de bedrijven zijn verkregen en van waarnemingen, welke daarop door deze Dienst zijn verricht.

In vergelijking tot de overeenkomstige Statistiek, welke over 1951 is uitgebracht, is het aantal bedrijven, waarvan de financiële resultaten zijn verwerkt, verminderd van 501 tot 415.

De oorzaak van deze daling is voor een groot deel gelegen in het feit, dat - om redenen, welke in het voorwoord zijn vermeld - de gebieden Heer Hugowaard, De Beemster, Roelofarendsveen, Venlo, Leiden-Leidschendam, Anna Paulowna, Katwijk-Rijnsburg en Voorne, met ingang van 1952 niet meer in de Statistiek zijn vertegenwoordigd. Daarentegen werd een nieuw gebied, nl. Kennemerland, in de Statistiek opgenomen, terwijl het aantal bedrijven, vooral waar het de gebieden De Streek en Berkel-Bleiswijk-Rotterdam betreft, een uitbreiding onderging.

Overeenkomstig de wens van de Toetsingscommissie is de toelichting op de berekende uitkomsten en op de omstandigheden waaronder deze resultaten werden verkregen, per tak van tuinbouw - in afzonderlijke hoofdstukken - samengevat.

B. BEDRIJFSUITKOMSTEN IN DE GROENTETEELT

§ 1. Samenvatting van de resultaten

a. Algemeen

De groenteteeltgebieden, waarvoor de bedrijfsuitkomsten in dit rapport zijn berekend, zijn vrijwel uitsluitend gelegen in de provincies Noord- en Zuidholland.

De belangrijkheid van deze provincies uit een oogpunt van groenteproductie blijkt uit het feit, dat de veilingaanvoer van groente in Noord- en Zuidholland 20 resp. 55%, tezamen derhalve 75%, van de waarde van de totale Nederlandse veilingaanvoer van groenten vertegenwoordigt.

Hoewel om eerdergenoemde redenen diverse tuinbouwcentra niet meer in de Statistiek konden worden opgenomen, zijn overigens toch wel de meest op de voorgrond tredende groenteteeltgebieden in Noord- en Zuidholland in dit rapport vertegenwoordigd. Ten aanzien van de overige centra van groenteteelt in Nederland zijn thans alleen van het gebied Hoogezand-Sappemeer cijfers verzameld.

b. De uitkomsten van het onderzoek

1. De bedrijfsresultaten over 1952

De bedrijfsresultaten, welke voor de onderscheiden groepen van bedrijven in een gemiddelde werden berekend, zijn samengevat in tabel I. Daarin is het voor elk der bedrijfstypen berekende gemiddelde bedrijfsresultaat zowel in guldens per bedrijf (nader gespecificeerd in kosten en opbrengsten) als in een verhoudingsgetal (opbrengsten in procenten van de kosten) weergegeven.

Voor een specificatie der kosten en opbrengsten zij verwezen naar de bijlagen 1 en 2, waarin tevens gegevens over de bedrijfsstructuur, de arbeidsbezetting en het arbeidsinkomen zijn opgenomen. De spreiding van de over 1952 berekende opbrengsten per f 100,- kosten is - per gebied - op grafieken in bijlage 7 tot uitdrukking gebracht.

Zoals uit tabel I blijkt, werd in 8 van de 10 onderzochte gebieden een gunstig resultaat verkregen.

Bezien naar de mate, waarin de uitkomsten gunstig waren, valt een sterk verschil te constateren tussen de uitkomsten der opengrondsgebieden en die der glasgebieden. Met name de gebieden De Streek, Avenhorn-Berkhout en Ter Aar wierpen zeer gunstige resultaten af, terwijl in de glascentra alleen in het Westland een redelijk resultaat werd bereikt.

Sterk afwijkend van de resultaten der eerdergenoemde vollegrondsgebieden waren echter die der bedrijven in De Langedijk en Kennemerland, waarvan de kosten slechts in geringe mate door de opbrengsten werden overtroffen.

Tabel I

BEDRIJFSRESULTATEN OVER 1952 [1]

Bedrijfstypen en tuinbouwgebieden	Aantal bedrijven	Arbeidsbezetting	Opbrengsten	Kosten	Winst of Verlies (%)	Opbrengsten in procenten van de kosten	Standaardafwijking van het gemiddelde [2]
		gemiddeld per bedrijf					
		(manjaren)	(gld)	(gld)	(gld)	(%)	(%)
A. Overwegend groenten in de open grond							
Noordholland							
1. De Langedijk	34	1,8	11.110	10.730	380	104	2,4
2. De Streek	31	2,6	18.550	14.770	3.780	126	4,6
3. Avenhorn, Berkhout	40	2,1	13.700	10.660	3.040	128	4,1
4. Kennemerland	35	2,1	11.120	10.870	250	102	3,3
Zuidholland							
5. Ter Aar	20	2,1	13.390	10.770	2.620	124	8,9
B. Overwegend groenten en fruit onder staand- en/of platglas							
Zuidholland							
1. Westland	33	3,6	36.030	33.800	2.230	107	3,1
2. Berkel, Bleiswijk, Rotterdam	63	2,8	29.130	28.550	580	102	2,2
3. Pijnacker, Delft, Den Hoorn	25	3,7	29.770	29.070	700	102	3,8
4. Zwijndrecht e.o.	15	2,9	16.500	16.770	%/. 270	98	5,0
Groningen							
5. Hoogezand-Sappemeer	25	2,5	13.620	14.410	%/. 790	94	2,8

1) Bedragen afgerond op f 10,-

2) van de opbrengsten in procenten van de kosten

L.E.I.
560

Aangezien het hoge cijfer voor de standaardafwijking van de gemiddelde rentabiliteit der 20 Ter Aarse bedrijven op een grote spreiding van de uitkomsten dezer bedrijven wijst (zie bijlage 7), moet bij de beoordeling van dit resultaat wel enige reserve in acht worden genomen.

De tabel geeft voorts een inzicht in de hoogte der jaarkosten (en -opbrengsten) der onderscheiden bedrijfstypen en in de verschillen, welke in dit opzicht tussen de kapitaalintensieve en de kapitaalextensieve bedrijven bestaan.

2. Vergelijking van de rentabiliteit over 1952 met die over vorige jaren

De mogelijkheid om de over 1952 berekende rentabiliteitscijfers met die over vorige jaren te vergelijken, biedt onderstaande tabel:

Tabel II

BEDRIJFSRESULTATEN OVER DE JAREN 1946 T/M 1952

Bedrijfstypen en tuinbouwgebieden	Aantal bedrijven							Opbrengsten per f 100,- kosten							
	'46	'47	'48	'49	'50	'51	'52	'46	'47	'48	'49	'50	'51	gemiddeld '46 t/m '51	'52
A. Overwegend groenten in de open grond															
1. De Langedijk	27	38	44	37	36	32	34	114	130	94	117	88	100	107	104
2. De Streek	22	19	15	20	20	18	31	125	146	136	114	142	129	132	126
3. Avenhorn, Berkhout	25	25	25	39	39	40	40	112	147	109	133	120	130	125	128
4. Kennemerland	-	-	-	-	-	-	35	-	-	-	-	-	-	-	102
5. Ter Aar	-	-	17	18	18	18	20	-	-	101	93	81	104	95	124
B. Overwegend groenten en fruit onder staand- en/of platglas															
1. Westland	9	40	38	38	35	32	33	156	103	114	98	97	102	112	107
2. Berkel, Bleiswijk, Rotterdam	45	46	46	41	53	52	63	97	94	99	95	95	102	97	102
3. Pijnacker, Delft, Den Hoorn	19	18	29	28	27	25	25	114	111	108	103	100	94	105	102
4. Zwijndrecht e.o.	11	11	17	16	15	16	15	114	107	100	100	82	89	99	98
5. Hoogezand-Sappemeer	24	24	24	24	25	25	25	91	83	88	99	83	89	89	94

Alvorens echter tot vergelijking over te gaan, dient een correctie te worden aangebracht, welke het gevolg is van een herziening van de tot dusver gehanteerde afschrijvingspercentages der duurzame productiemiddelen. Deze correctie heeft over 1952 tot een gunstiger voorstelling, ad 2 à 3% van de resultaten der glasgebieden, ad maximaal 1% van die der opengrondsgebieden, geleid dan wanneer de oude afschrijvingspercentages in aanmerking waren genomen.

Bij vergelijking met 1951 blijkt dan, dat 6 van de 9 gebieden betere uitkomsten verwierven dan in 1951, terwijl een 3-tal enigszins in rentabiliteit terugliep. Een sterke stijging van de rentabiliteit vond plaats in het gebied Ter Aar, dat in vorige jaren gemiddeld geen overschotten te zien gaf.

Vergelijken wij de uitkomsten over 1952 met de gemiddelde uitkomsten in de daaraan voorafgaande 6 jaren van onderzoek, dan blijkt, dat de resultaten over 1952 (Ter Aar uitgezonderd) over het algemeen betrekkelijk weinig afwijken van het gemiddelde over deze 6 jaren. Uiteraard dient ook bij deze vergelijking met de hiervoor genoemde correctie rekening te worden gehouden.

3. Vergelijking van de bedrijfsuitkomsten en van het gezinsinkomen per ondernemer over 1952 met 1951

Ten einde een inzicht te krijgen in het bedrag, dat het tuinbouwbedrijf gemiddeld, in vergelijking met 1951, aan de ondernemer heeft opgeleverd, zijn in tabel III de bedrijfsresultaten en het gezinsinkomen per ondernemer tot uitdrukking gebracht. Tevens zijn ter vergelijking opgenomen de bedragen, welke per ondernemer gemiddeld, voor privé-doeleinden, aan het bedrijf werden onttrokken. In verband met de eerdergenoemde verlaging der afschrijvingspercentages dienen de bedragen voor de gebieden Ter Aar, Westland, Berkel-Bleiswijk-Rotterdam, Pijnacker-Delft-Den Hoorn, Zwijndrecht en Hoogezand-Sappemeer, voor zover zij op 1951 betrekking hebben, met f 140,- resp. f 820,-, f 830,-, f 1.000,-, f 410,- en f 240,- te worden verhoogd.

Het effect van de betrekkelijk geringe verbetering der rentabiliteit (opbrengsten in procenten van de kosten) in de glastuinbouw op het netto-bedrijfsresultaat (in guldens) komt in deze tabel, in de vrij belangrijke mate waarin de winsten over het algemeen zijn gestegen, resp. de verliezen zijn gedaald, wel duidelijk tot uiting. Over het algemeen werd een redelijk gezinsinkomen genoten. Het Westland stak hierbij gunstig af ten opzichte van de gebieden De Langedijk en Hoogezand-Sappemeer, waarin dit inkomen slechts matig was.

Zoals bekend, wordt met het gezinsinkomen bedoeld het bedrag, dat de ondernemer als verteerbaar inkomen ontvangt uit hoofde van:

a. de rente van het eigen kapitaal, belegd in het bedrijf;
b. het loon als vergoeding voor de handenarbeid, gepresteerd door
   (1) hemzelf,
   (2) zijn gezinsleden;
c. het bedrijfsresultaat.

Tabel III

OVERZICHT VAN DE BEDRIJFSRESULTATEN, VAN HET GEZINSINKOMEN EN VAN DE VOOR PRIVE-DOELEINDEN OPGENOMEN BEDRAGEN OVER 1951 EN 1952, PER ONDERNEMER

Bedragen afgerond op f.10,-

Gebied	Bedrijfsgrootte uitgedrukt in manjaren arbeidsbezetting x)		Aantal ondernemers per bedrijf		Opbrengsten in % van de kosten		Netto bedrijfsresultaat per ondernemer		Gezinsinkomen van de ondernemer		Bedragen opgenomen voor privé-doeleinden	
	1951	1952	1951	1952	1951	1952	1951	1952	1951	1952	1951	1952
A. Overwegend groenten in de open grond												
1. De Langedijk	2,0	1,8	1,2	1,2	100	104	10	320	3970	4110	3860	4020
2. De Streek	2.7	2,6	1,1	1,1	129	126	4180	3560	10260	9090	7950	8480
3. Avenhorn, Berkhout	2,1	2,1	1,0	1,0	130	128	3080	3030	8840	8600	6100	6470
4. Kennemerland	-	2,1	-	1,1	-	102	-	220	-	5510	-	4640
5. Ter Aar	2,0	2,1	1,1	1,1	104	124	380	2380	6090	7990	4140	5430
B. Overwegend groenten en fruit onder staand- en/of platglas												
1. Westland	3,8	3,6	1,1	1,1	102	107	690	2100	11040	11590	9260	9040
2. Berkel, Bleiswijk, Rotterdam	2,8	2,8	1,1	1,1	102	102	500	540	6720	7090	5960	5680
3. Pijnacker, Delft, Den Hoorn	3,6	3,7	1,0	1,0	94	102	*/.1730	670	6670	8640	6800	7480
4. Zwijndrecht e.o.	3,2	2,9	1,3	1,3	89	98	*/.1570	*/.200	4330	5130	3980	4130
5. Hoogezand-Sappemeer	2,6	2,5	1,0	1,1	89	94	*/.1340	*/.710	3070	3800	3150	3260

x) Totaal aantal arbeidsuren gedeeld door het normaal aantal arbeidsuren per man per jaar (op basis C.A.O.)

*/. is verlies

In bijlage 9 zijn de, voor elk dezer inkomenselementen berekende, bedragen opgenomen. Voor een nadere toelichting dezer cijfers zij verwezen naar pag.56.

De mate, waarin elk dezer elementen tot een stijging resp. daling van het inkomen ten opzichte van 1951 heeft bijgedragen, kan door vergelijking met de overeenkomstige bijlage in het rapport over 1951 niet zonder meer worden geconstateerd. De oorzaak hiervan is gelegen in het feit, dat enerzijds, door jaarlijkse veranderingen in het aantal bedrijven per gebied, het gemiddelde bedrijfstype - en daarmede tevens de personeelsstructuur - wijzigingen kan ondergaan, terwijl anderzijds ook de verhouding van het aantal ondernemers ten opzichte van het aantal bedrijven kan veranderen.

In afwijking met vorige jaren werd in 1952 in geen enkel gebied gemiddeld meer aan middelen voor privé-doeleinden aan het bedrijf onttrokken dan, bedrijfseconomisch gezien, voor vertering beschikbaar was.

Alvorens de resultaten per groenteteeltgebied in beschouwing te nemen, volgt hieronder een beknopte bespreking van de omstandigheden, waarin deze tak van tuinbouw in 1952 heeft verkeerd en van de factoren, welke op de uitkomsten meer of minder van invloed zijn geweest.

§ 2. Omstandigheden waaronder de resultaten in de groenteteelt in het teeltjaar 1952 werden behaald

a. De weersgesteldheid

Het eerste kwartaal van 1952 bracht, vooral in Januari en Maart, weinig zonneschijn; de neerslag in deze maanden was overvloedig. De temperatuur was in Januari hoger dan normaal, niettegenstaande het feit, dat in deze maand een korte vorstperiode voorkwam. Hoewel de temperatuur in Maart (evenals in Februari) gemiddeld normaal was, traden sterke schommelingen op; op een periode van voor de tijd van het jaar vrij hoge temperatuur volgde omstreeks 19 Maart een periode van koud weer, welke tot begin April duurde. Deze weersgesteldheid was ongunstig voor de jonge planten, welke veelal kort tevoren waren uitgeplant.

Begin April bracht een zodanige ommekeer in het weertype, dat deze maand als warm, zonnig en droog kan worden getypeerd. Op een droge Meimaand (met aanvankelijk hoge, later vrij lage temperatuur) volgde Juni met een normale weersgesteldheid, welke niet ongunstig voor de tuinbouw mocht worden genoemd.

In tegenstelling tot de lentemaanden, welke overwegend droog en zonnig waren, werden de zomer- en herfstmaanden gekenmerkt door een overvloedige regenval. De meeste regen viel in Juli (38% meer dan normaal) en in November (50% meer dan normaal). Hadden Juli en Augustus overigens een normale weersgesteldheid, September was zo koud als in jaren niet was voorgekomen. Deze koude vormde uiteraard een belemmering voor de ontwikkeling der meeste nog te velde staande gewassen, terwijl de vele regens in de tweede helft van de maand de oogstwerkzaamheden stagneerden.

Ook October was kouder dan normaal, doch November spande in dit opzicht de kroon: bijna de helft van het aantal dagen waren vorstdagen. De vroege intrede van de winter veroorzaakte veel schade aan nog te velde staande gewassen.

De teeltseizoenen in 1952 kunnen, wat de weersgesteldheid betreft, in het kort worden getypeerd met een zachte winter, een droog voorjaar met wisselende temperaturen, een natte, koude zomer en een koud en vochtig najaar.

b. Het areaal

1. Groente in de vollegrond

Volgens de uitkomsten der Mei-inventarisatie onderging de teelt van warmoezerijgewassen in de vollegrond een geringe uitbreiding. De oppervlakte, welke in 1951 32165 ha omvatte, nam in 1952 met ca 700 ha, d.i. met ruim 2%, toe. De teelt van vroege aardappelen breidde zich met 500 ha, d.i. met 6%, uit tot 9600 ha, de teelt van uien (5900 ha) onderging vrijwel geen oppervlaktewijziging.

Per product geeft de inventarisatie van vollegrondsgroenten een toeneming te zien van de oppervlakten asperges (26%), aardbeien (13%), zomerkroten (69%), bloemkool (8%), spitskool (21%) en een afneming van de oppervlakten witlofwortel (4%), vroege sluitkoolsoorten (14%) en "overige warmoezerijgewassen" (8%) ten opzichte van 1951.

2. Groente en fruit onder glas

De oppervlakte fruitteelt onder glas, welke in de afgelopen jaren vrij sterk in omvang is teruggelopen, onderging ook in 1952 weer een teruggang.

De totale oppervlakte bedroeg in de jaren 1949 t/m 1952 achtereenvolgens: 833, 780, 711 en 654 ha. De omvang van de druiventeelt in 1952 bedroeg 86%, van de pruimenteelt 70%, van de perzikenteelt nog slechts 60% van de oppervlakte der desbetreffende teelten in 1949.

De groenteteelt onder glas nam ten opzichte van 1951 met ruim 3% in omvang toe. De ontwikkeling van de oppervlakte der onderscheiden teelten in de afgelopen jaren blijkt uit onderstaande tabel:

Tabel IV

DE OPPERVLAKTE GROENTETEELT ONDER GLAS IN DE JAREN 1948 T/M 1952

	1948	1949	1950	1951	1952
	ha	ha	ha	ha	ha
Platglas					
Komkommers	336	350	471	453	494
Meloenen	384	362	167	191	180
Overige warm.gewassen			262	314	235
	720	712	900	958	909
Staandglas					
Tomaten, warm	345	346	355	445	464
" , koud	593	652	756	815	918
Komkommers	125	32	51	34	51
Overige warm.gewassen		119	98	87	75
	1063	1149	1260	1381	1508
Aardbeien onder glas	53	65	63	104	102
Totaal	1836	1926	2223	2443	2519

De sterke uitbreiding, welke de groenteteelt onder glas in de jaren 1950 en 1951 onderging, is in 1952 blijkbaar wat afgeremd. Dit geldt echter geenszins voor de staandglascultuur. Integendeel: vooral de teelt van tomaten breidde zich weer aanzienlijk uit, terwijl ook een sterke uitbreiding bij de kaskomkommerteelt (in eenzelfde verhouding en omvang als van 1949 op 1950) opvalt. In 1952 is de uitbreiding van de oppervlakte staandglas echter voor een deel ten koste gegaan van de oppervlakte platglas, welke met 49 ha terugliep. Daar

de platglaskomkommerteelt met 41 ha in omvang toenam, had deze achteruitgang voornamelijk betrekking op de overige platglasteelten. Deze teruggang had, zij het in veel geringer mate, ook betrekking op de teelt van meloenen.

c. Productie, afzet en prijzen

In tabel V zijn gegevens opgenomen betreffende de veilingaanvoer en de doordraai van de belangrijkste groenteproducten van oogst 1952, in vergelijking met oogst 1951.

Uit de tabel blijkt, dat de totale aanvoer met niet minder dan 11% ten opzichte van 1951 is gestegen. Wanneer wij deze aanvoer uitdrukken in procenten van de aanvoer van het zeer productieve oogstjaar 1950, blijkt dat ook in 1952 (nl. met 95%) een goede productie werd verkregen. Zeer sterk nam de aanvoer toe van vollegrondsproducten, welke in 1951 hoge prijzen opbrachten, zoals was- en breekpeen en augurken. De snelle uitbreiding van de aspergeteelt in de laatste jaren kwam ook in 1952 tot uiting in een ruim 40% grotere aanvoer. Van tomaten en komkommers leverde het, met 10 resp. 9% uitgebreide, areaal een productie op, welke met 10,5 resp. 16% ten opzichte van 1951 was toegenomen.

De sterke mate, waarin de aanvoer van deze belangrijke producten zich gedurende de laatste 6 jaren ontwikkelde, blijkt uit onderstaande cijfers (in 1000 ton)

	1947	1948	1949	1950	1951	1952
aanvoer tomaten	50	54	69	75	83	91
aanvoer komkommers	27	32	38	53	48	56

Overigens viel nagenoeg voor elk product in min of meer sterke mate een toeneming van de aanvoer te constateren.

Van de totale aanvoer kon 95% worden verkocht, hetgeen in vergelijking met 1950 en 1951 gunstig moet worden genoemd. Ondanks de belangrijke toeneming van het aanbod was het doordraaipercentage slechts 1% hoger dan in 1951. (Van de oogst van 1950 bleef niet minder dan 16% onverkocht).

Een belangrijke factor voor deze afzet was de toeneming van de export. Uit de cijfers in tabel VI blijkt, dat practisch gesproken het meerdere aanvoergewicht ten opzichte van 1951 in het buitenland is geplaatst.

Tabel V

VEILINGAANVOER, -OMZET EN -PRIJZEN VAN VERSE GROENTEN VAN DE OOGST 1952 RESP. 1951
(hoeveelheden en bedragen x 1.000.000)

Product	Hoeveelheid			Waarde				Prijzen			Doorgedraaid (in % van de aanvoer)	
	kg		1952 in % van 1951	gld		1952 in % van 1951	1952 in % van totale omzet			1952 in % van 1951		
	1951	1952		1951	1952			1951	1952		1951	1952
Tomaten	82,5	91,2	110,5	49,2	52,0	105,7	23,1	59,56	56,99	95,7	1	5
Komkommers	48,2	55,9	116,0	16,7	18,4	110,2	8,2	34,68	32,88	94,8	10	8
Kropsla	48,7	49,1	100,8	20,7	19,1	92,3	8,5	42,53	38,96	91,6	6	10
Bloemkool	68,1	74,1	108,8	17,1	17,8	104,1	7,9	25,10	24,03	95,7	4	5
Andijvie	43,2	43,6	100,9	7,0	7,8	111,4	3,5	16,24	17,92	110,3	9	5
Spinazie	25,6	26,5	103,5	5,1	4,8	94,1	2,2	19,75	18,20	92,2	2	11
Bospeen	19,0	22,3	117,4	6,2	5,9	95,2	2,6	32,87	26,51	80,7	-	2
Sperciebonen	23,5	27,4	116,6	10,6	12,6	118,9	5,6	44,95	46,09	102,5	1	-
Snijbonen	5,9	6,1	103,4	2,9	3,2	110,3	1,4	49,45	52,38	105,9	5	-
Augurken	8,1	14,8	182,7	4,2	7,6	181,0	3,4	52,12	51,39	98,6	-	-
Asperges	2,9	4,1	141,4	5,9	5,5	93,2	2,5	199,59	136,74	68,5	-	-
Was- en breekpeen	24,7	49,0	198,4	4,9	7,0	142,9	3,1	19,76	14,25	72,1	1	4
Rode kool	39,2	46,7	119,1	5,0	3,4	68,0	1,5	12,70	7,26	57,2	3	15
Savoyekool	32,8	32,6	99,4	3,5	3,1	88,6	1,4	10,51	9,57	91,1	3	7
Witte kool	60,0	60,0	100,0	3,6	3,7	102,8	1,7	6,06	6,20	102,3	14	5
Uien	34,2	39,6	115,8	8,0	7,8	97,5	3,5	23,52	19,73	83,9	-	-
Spruitkool	27,0	26,6	98,5	9,9	10,6	107,1	4,7	36,62	39,75	108,5	1	2
Witlof	17,0	20,0	117,6	6,7	8,0	119,4	3,5	39,42	39,89	101,2	-	-
Overige groenten	141,1	144,6	102,5	23,8	26,4	110,9	11,7	16,85	18,24	108,2	1	3
Totaal	751,9	834,0	110,9	211,0	224,7	106,5	100,0	28,06	26,94	96,0	4	5

Tabel VI

VERSCHILLEN IN DE AANVOER, AFZET EN DOORDRAAI VAN VERSE GROENTEN VAN DE OOGST 1952 RESP. 1951 (EXCL. UIEN)
(in 1.000.000 kg)

	Aanvoer	Afzet		Doordraai
		buitenland	binnenland	
Oogst 1952	794,4	284,7	468,4	41,3
" 1951	717,7	210,8	475,4	31,5
Verschil	76,7	73,9	% 7,0	9,8
Per product				
Tomaten	8,7	9,4	% 4,4	3,7
Kropsla	-,4	-,9	% 3,0	2,5
Komkommers	7,7	7,3	1	% -,6
Sluitkool	7,3	11,7	% 6,1	1,7
Ov. producten	52,6	44,6	5,5	2,5
	76,7	73,9	% 7,0	9,8

Het binnenlands verbruik liep blijkbaar iets terug.

In verhouding tot de aanvoer van het desbetreffende oogstjaar steeg de buitenlandse afzet van 29 tot 36% resp. daalde de binnenlandse afzet van 66 tot 59%.

De prijzen, waartegen de afzet plaats vond, waren gemiddeld iets lager dan in 1951. Zoals tabel V laat zien, vond ten aanzien van de meeste producten een prijsdaling plaats. De prijs van asperges liep bij de sterk toegenomen aanvoer belangrijk terug. Niettemin mag de teelt van dit product bij een prijs van gemiddeld f. 1,37 per kg nog als rendabel worden beschouwd. Dit kan niet worden gezegd van de teelt van rodekool; de middenprijs van dit product daalde nl. van f. 12,70 tot f. 7,26 per 100 kg. Bonen brachten weer hoge prijzen op, evenals uien en augurken. De prijs van laatstgenoemd product was, ondanks de sterke stijging van de aanvoer, nauwelijks lager dan in 1951, in tegenstelling tot was- en breekpeen, waarvan de verdubbelde aanvoer tegen lagere, nochtans nog lonende, prijzen van de hand ging. Ook tospeen daalde in prijs.

Andijvie, witlof, spruitkool en witkool waren iets hoger, bloemkool, spinazie en savoyekool iets lager geprijsd dan in 1951.

Ten aanzien van de gegevens betreffende de belangrijke producten: tomaten, kropsla en komkommers, volgt tenslotte een korte beschouwing.

Tomaten

De productie per eenheid van oppervlakte kwam vrijwel met die van 1951 overeen. Uit de gegevens van het door het L.E.I. ingestelde opbrengstenonderzoek berekenden wij voor beide jaren een opbrengst van rond 9 kg per raam. De prijzen waren gemiddeld lager, zodat mede ten gevolge van enige stijging der exploitatiekosten gemiddeld een geringere rentabiliteit ten opzichte van 1951 mag worden verondersteld.

Bij onderscheiding naar stook- en koude teelt bleek ons uit de cijfers der L.E.I.-boekhoudingen, dat de geldelijke opbrengsten der stookteelten weinig ten opzichte van 1951 zijn gewijzigd. De kosten waren slechts in geringe mate toegenomen. Het verbruik van brandstoffen was weliswaar naar schatting ± 10% minder dan in 1951, doch de hogere prijzen van deze brandstoffen leidden niet tot een kostenverlaging.

Gaven de stookteelten over het algemeen redabele uitkomsten, de koude teelt leverde - met uitzondering van het Westland, dat vroeger aan de markt komt - vermoedelijk geen winst op. De lage prijzen, welke in Augustus en September werden genoteerd en het feit, dat 15% van de aanvoer in Augustus doordraaide, vormen daarvoor een aanwijzing, evenals de negatieve resultaten, welke blijkens de L.E.I.-boekhoudingen door bedrijven te Rotterdam e.o. met de koude warenhuisteelt werden verkregen.

Deze slechte uitkomsten der L.E.I.-bedrijven waren echter mede het gevolg van de resultaten der voorteelten, welke overwegend uit die van kropsla bestaan. In de afgelopen jaren zijn de uitkomsten dezer voorteelten gunstig geweest. In 1952 waren de prijzen echter aan de lage kant, zodat ook deze teelt niet tot een gunstige uitkomst der warenhuisexploitatie heeft bijgedragen. Het Westland vormde echter ook hier weder een uitzondering op. Ook ten aanzien van de slateelt heeft dit gebied in 1952 van haar natuurlijke voorsprong op de Kringgebieden door hogere prijzen geprofiteerd.

Kropsla

Een grote aanvoer van sla in het voorjaar wees er op, dat de gunstige prijzen van 1951 tot areaaluitbreiding hadden geleid. De

uitbreiding der komkommercultuur hield tevens in, dat ook de teelt van "gelichte" sla in omvang was toegenomen.

Het aanbod van dit grote kwantum ontmoette in de korte periode van aanvoer een minder sterke vraag van buitenlandse zijde, hetgeen verband hield met de vroege oogst (ten gevolge van het gunstige voorjaarsweer) in de landen onzer afnemers. De sterke prijsdaling, welke dientengevolge plaats vond, beïnvloedde de uitkomsten in ongunstige zin, in het bijzonder van de warenhuis-, de gelichte en de vroege vollegrondscultuur. De warme-rijensla, welke eerder aan de markt komt, ging daarentegen tegen winstgevende prijzen van de hand. Ook de zomersla bracht goede prijzen op.

In totaal draaide 10% van de aanvoer door; deze doordraai vond voornamelijk in de maand Mei - in minder sterke mate in de maand April - plaats.

De productie per eenheid van oppervlakte was in 1952 zeer gunstig voor de glasteelten, maar minder gunstig voor de gelichte en de vroege opengrondscultures, welke van de koude-inval omstreeks einde Maart zeer te lijden hebben gehad.

Komkommers

Deze koude bracht ook schade teweeg aan de jonge komkommerplanten. De schade beperkte zich in de desbetreffende gevallen niet slechts tot de kosten, verband houdende met de vervanging der jonge planten, doch leidde ook tot een derving van opbrengsten als gevolg van een verlating der cultuur. Enerzijds tengevolge van areaal-uitbreiding, anderzijds van een hogere productie per oppervlakte-eenheid, nam de productie van komkommers met niet mindor dan 16% toe. De prijzen van platglaskomkommers waren landelijk vrijwel gelijk aan die van 1951; de opbrengsten, dank zij de hogere productie, iets gunstiger dan in 1951. De aanvoer van kaskomkommers steeg met 15%; de afzet van dit product ondervond moeilijkheden door de invoerbeperking in Engeland. De prijzen daalden met ± 16%.

d. De export

De uitvoer van verse groenten van de oogst 1952 is over het geheel genomen bevredigend geweest. Weliswaar liep de afzet naar Engeland en België iets terug, maar bij de export naar Duitsland en Zweden werden belangrijke winsten geboekt.

Onderstaande tabel geeft een specificatie van de export der belangrijkste producten van oogst 1952 en van de prijzen, waartegen deze producten gemiddeld in het buitenland zijn geplaatst.

Tabel VII

DE UITVOER VAN VERSE GROENTEN VAN DE OOGST 1952 RESP. 1951
(hoeveelheden en bedragen x 1.000.000)

	1e halfjaar 1952		2e halfjaar 1952		na 1 Jan. 1953		Totaal		Oogst 1951	
	kg	gld	kg	gld	kg	gld	kg	gld	kg	gld
Tomaten	14,3	21,8	51,2	30,8	-	-	65,5	52,6	56,1	49,7
Uien	0,6	0,3	73,8	19,0	50,4	18,4	129,8	37,7	94,7	30,2
Sla	13,8	13,5	3,4	2,3	0,1	0,3	17,3	16,1	16,4	16,8
Komkommers	16,5	11,2	18,2	6,6	-	-	34,7	17,8	27,4	16,5
Sluitkool	0,8	0,2	13,4	1,5	46,6	5,9	60,8	7,6	49,1	8,2
Ov. producten	18,9	14,7	61,0	21,2	26,5	9,3	106,4	45,2	61,8	29,9
Totaal	64,9	61,7	226,0	81,4	123,6	33,9	414,5	177,0	305,5	151,3

Aan gewicht werd ca 35% meer uitgevoerd dan in 1950/51. Behalve de uien, waarvan de uitvoer (na de terugval in 1951) sterk toenam, hadden vrijwel alle belangrijke producten min of meer een aandeel in deze stijging. Van de "overige producten" waren het vooral de producten peen, bonen en bloemkool, die een belangrijke stijging van de uitvoer te zien gaven. Daar de prijzen vrijwel over de gehele linie lager waren dan in het vorige exportseizoen, nam de uitvoer niet zo sterk in waarde toe als in kwantum het geval was. In het totale uitvoerbedrag ad f 177 millioen waren tomaten met 30%, uien met 21%, sla met 9% en komkommers met 10%, deze 4 producten tezamen derhalve met 70%, vertegenwoordigd.

De export van verse groenten is voornamelijk op West-Duitsland en Engeland geconcentreerd. Deze beide landen namen 51 resp. 25%

van de export over het kalenderjaar 1952 af. De uitvoer naar België was naar verhouding gering (7%). Het aandeel van Zweden in de totale export bedroeg ca 4%.

Ten aanzien van de export naar deze landen zijn in de tabellen VIII t/m XI de voornaamste bijzonderheden besproken. De daarbij vermelde cijfers hebben betrekking op kalenderjaren.

West-Duitsland

Tabel VIII

DE UITVOER VAN VERSE GROENTEN NAAR WEST-DUITSLAND IN 1951 EN 1952
(hoeveelheden en bedragen x 1.000.000)

	Hoeveelheid		Waarde 1)		Prijs	
	1951	1952	1951	1952	1951	1952
	kg	kg	gld	gld	gld	gld
Tomaten	25,4	43,8	18,7	26,4	-,73	-,63
Uien	47,0	60,9	8,2	17,5	-,17	-,29
Komkommers	23,2	30,3	11,4	13,1	-,49	-,43
Sla	9,0	11,8	8,6	9,3	-,96	-,79
Bloemkool	12,7	16,6	5,9	7,0	-,46	-,42
Peen	3,2	10,8	1,3	3,5	-,41	-,32
Bonen	2,2	6,9	-,9	3,1	-,39	-,46
Sluitkool	16,4	25,2	2,2	4,4	-,14	-,18
Augurken	-,4	5,7	-,2	2,7	-,37	-,47
Asperges	2,0	2,6	5,0	4,8	2,53	1,89
Ov. producten	7,9	19,1	4,6	9,2	-,58	-,48
Totaal	149,4	233,7	66,8	101,0		
Inclusief:						
Britse en Amerikaanse bezettingslegers	9,6	17,0	3,6	6,4		

1) Franco-grenswaarde

De uitvoer nam in kwantum met niet minder dan 56%, in waarde met 50% toe. Deze toeneming had op vrijwel alle producten in grotere of kleinere mate betrekking, doch wel in het bijzonder op tomaten en uien, welke tezamen reeds de helft van de waardestijging en 40% van de gewichtstoeneming vertegenwoordigden. Met uitzondering van uien, bonen en sluitkool waren de prijzen echter lager dan in 1951. De verhoging der invoerrechten in October 1951 zal hieraan niet vreemd zijn geweest.

Deze, niettemin gunstige, gang van zaken is in de eerste plaats te danken aan de verbetering van de financiële positie van West-Duitsland, welke in 1950 en 1951 verre van gunstig was. Moeilijkheden als die, welke zich in het begin van 1951 hebben voorgedaan in verband met de uitputting der deviezenreserves, deden zich dan ook in 1952 niet voor. Wel golden voor verschillende producten in bepaalde perioden invoerverboden, doch deze zijn niet op producten afkomstig uit Nederland, toegepast. Daarnaast leidde de ongunstige weersgesteldheid voor de tuinbouw in Duitsland tot een verminderd aanbod van eigen product op de Duitse markt. Deze omstandigheid heeft eveneens in belangrijke mate tot de toeneming van de export bijgedragen.

Engeland

Tabel IX

DE UITVOER VAN VERSE GROENTEN NAAR ENGELAND IN 1951 EN 1952
(hoeveelheden en bedragen x 1.000.000)

	Hoeveelheid		Waarde 1)		Prijs	
	1951	1952	1951	1952	1951	1952
	kg	kg	gld	gld	gld	gld
Tomaten	24,8	16,8	25,0	20,6	1,01	1,23
Uien	83,5	54,6	13,7	16,2	-,16	-,30
Komkommers	2,9	1,9	3,7	2,2	1,28	1,16
Sla	3,1	1,9	4,5	2,8	1,45	1,47
Peen	3,8	11,1	-,8	2,6	-,21	-,23
Ov. producten	3,6	5,9	-,6	1,8	-,17	-,31
Totaal	121,7	92,2	48,3	46,2		

1) Franco-grenswaarde

In tegenstelling tot de export naar West-Duitsland gaf de uitvoer naar Engeland een daling te zien. Er werd ca 30 millioen kg minder naar dit land uitgevoerd dan in 1951. Ten gevolge van de hogere prijzen, waartegen de producten afzet vonden, bleef de daling in de waarde van de uitvoer echter tot 4% beperkt.

De mutaties in de uitvoer van tomaten en uien waren vrijwel bepalend voor het beeld van de gehele export van verse groenten. De exportwaarde van deze beide producten maakte nl. zowel in 1951 als in 1952 80% van de totale uitvoerwaarde uit.

De oorzaak van de sterke daling van het kwantum moet voornamelijk worden gezocht in de invoerbeperkingen, welke de Engelse regering doorvoerde en welke een gevolg waren van de ongunstige positie, waarin de Britse betalingsbalans in 1951 was komen te verkeren. Hoewel in de loop van 1952 een verbetering tot stand kwam, bracht dit geen verruiming van de exportmogelijkheden met zich. De stijging van de gemiddelde prijs van tomaten ten opzichte van 1951 wordt verklaard door het feit, dat de beperkingen resp. stopzetting van de invoer van tomaten plaats vonden in een periode van lage prijzen (Juli en Augustus). Er mag hieruit dan ook niet worden geconcludeerd, dat de tomatenprijzen hoger zouden zijn geweest dan in 1951. Integendeel, een aanmerkelijke prijsverhoging van andere voedingsmiddelen - verband houdende met een drastische vermindering van de daarop verstrekte overheidssubsidies - deed zelfs de vraag naar groenten en daarmee de groenteprijzen dalen.

België

Tabel X

DE UITVOER VAN VERSE GROENTEN NAAR BELGIE IN 1951 EN 1952
(hoeveelheden en bedragen x 1.000.000)

	Hoeveelheid		Waarde 1)		Prijs	
	1951	1952	1951	1952	1951	1952
	kg	kg	gld	gld	gld	gld
Tomaten	2,2	-,5	1,9	-,7	-,86	1,40
Uien	5,4	6,9	1,4	2,0	-,26	-,29
Sla	4,1	3,0	3,6	3,2	-,88	1,07
Peen	6,6	6,6	2,6	2,7	-,39	-,41
Bloemkool	2,0	-,8	1,0	-,4	-,50	-,50
Bonen	1,5	1,8	1,6	1,6	1,07	-,89
Ov. producten	13,1	10,5	3,3	3,1	-,25	-,30
Totaal	34,9	30,1	15,4	13,7		

1) Franco-grenswaarde

De uitvoer naar België gaf eveneens een daling ten opzichte van 1951 te zien, nl. 14% in kwantum, 11% naar waarde. Voornamelijk ten aanzien van sla, tomaten en bloemkool was de vermindering van de uitvoer van betekenis. Zij was zowel het gevolg van invoerverboden tijdens belangrijke seizoenperioden, als van het feit, dat veelal hoge minimum-exportprijzen werden vastgesteld. Aangezien de perioden, waarin in 1951 en 1952 de export plaats vond, voor de meeste producten sterk verschilden, lenen deze gegevens zich niet voor een beoordeling van de exportprijzen in beide jaren.

Zweden

Tabel XI

DE UITVOER VAN VERSE GROENTEN NAAR ZWEDEN IN 1951 EN 1952
(hoeveelheden en bedragen x 1.000.000)

	Hoeveelheid		Waarde 1)		Prijs	
	1951	1952	1951	1952	1951	1952
	kg	kg	gld	gld	gld	gld
Tomaten	1,2	2,2	1,9	2,9	1,58	1,32
Komkommers	-,5	1,8	-,9	1,8	1,80	1,0
Bloemkool	-,3	-,9	-,3	-,7	1,0	-,78
Ov. producten	1,1	4,5	-,2	1,3	-,18	-,29
Totaal	3,1	9,4	3,3	6,7		

1) Franco-grenswaarde

De uitvoer van verse groenten naar Zweden bedroeg ten opzichte van 1951 het 3-voudige in kwantum, het 2-voudige naar waarde. Deze belangrijke stijging was mogelijk, dank zij het feit, dat de uitvoer van verse groenten (excl. uien) naar dit land in onbeperkte mate kon plaats vinden. Behalve de bovenvermelde producten vond ook uitvoer plaats van producten, welke tot dusver nog niet of in niet noemenswaardige hoeveelheden naar Zweden waren uitgevoerd (t.w. augurken, wittekool en peen). De omstandigheid, dat de oogst van groenten in Zweden gedeeltelijk was mislukt, is wel de voornaamste oorzaak, welke tot deze ontwikkeling heeft geleid.

De toeneming van de export van komkommers betrof in hoofdzaak komkommerstek voor industriële verwerking. De sterke prijsdaling ten opzichte van 1951 wordt hierdoor verklaard. De nochtans hoge middenprijs wijst er op, dat de uitvoer overigens in belangrijke mate uit primeurs heeft bestaan.

e. De exploitatiekosten.

Aan de sterke stijging, welke de exploitatiekosten in 1951 hadden ondervonden, is in 1952 een einde gekomen. Van verschillende materialen zijn de prijzen zelfs in de loop van het jaar gedaald. Zoals uit onderstaande tabel blijkt, berekenden wij voor 329 (dezelfde) bedrijven een toeneming der kosten ten opzichte van 1951 met rond 2%.

Voor de berekening van dit percentage zijn de afschrijvingsbedragen voor 1951 gecorrigeerd op basis van de herziene afschrijvingspercentages.

Tabel XII

DE KOSTEN VAN 329 BEDRIJVEN OVER 1952, UITGEDRUKT IN PROCENTEN VAN DE KOSTEN DEZER BEDRIJVEN OVER 1951

	Totaal 329 bedr.	Opengrondsbedrijven		Glasbedrijven	
		Groenten 97 bedr.	Bloembollen 17 bedr.	Groenten en fruit 141 bedr.	Bloemen 74 bedr.
Rente, afschrijving en huren	103	105	110	104	98
Arbeid	99	99	105	98	98
Materialen	107	116	104	105	107
Onderhoud	104	98	99	107	103
Ov. kosten	102	100	92	108	94
Totaal	102	102	103	102	101

De mate, waarin de kosten in de verschillende bedrijfstakken zijn gestegen, komt met het gemiddelde percentage ad 2% overeen,resp. wijkt daarvan slechts weinig af. De mate, waarin de verschillende kostenelementen tot de algemene kostenstijging hebben bijgedragen, loopt vrij sterk uiteen. Opvallend is, dat de kosten van arbeid iets zijn gedaald, die van materialen - vooral in de opengrondsgebieden - daarentegen zijn gestegen.

Op de vraag, in hoeverre deze wijzigingen in de kosten ten opzichte van 1951 zijn veroorzaakt door prijsstijgingen, resp. -dalingen, kon niet nader worden ingegaan, aangezien de cijfers ook door wijziging in de capaciteit der bedrijven,dan wel door andere oorzaken, welke tot hoeveelheidswijzigingen hebben geleid, zijn beïnvloed. Het effect van de prijsveranderingen was dan ook niet aan de gegevens der fiscale boekhouding (welke geen inzicht in de aangewende hoeveelheden verschaft) te ontlenen. Bijgevolg kunnen de cijfers in tabel XII niet zonder meer als prijsindexcijfers worden beschouwd.

Een indruk van de stijging,resp. daling,van de prijzen van de belangrijkste productiefactoren geven de volgende - globaal berekende - indexcijfers (1951 = 100).

Lonen	102	(kalenderjaar)
Sociale lasten	100	(")
Patentkali	96	(kalenderjaar)
Kalkammonsalpeter	105	(")
Superfosfaat 18%	160	(Januari/April)
"	125	(Mei/Juli)
"	80	(Augustus/December)
Rotte mest	100	(1951/52 : 1950/51)
Roggestro	90	(1e kwartaal)
"	55	(3e ")
"	75	(4e ")
Broeimest	154	(Januari)
"	100	(Februari/Maart)
"	93	(October/November)
Vaste brandstoffen	136	(1e kwartaal)
" "	115	(2e ")
" "	105	(3e ")
" "	100	(4e ")
Eenruiters en kasglas	101	(kalenderjaar)
Raamlijsten	100	(")
Bouwmaterialen:		
hout	75	(Juli)
ijzer	85	(")
steen	102	(")
560 cement	100	(")

§ 3. Toelichting op de bedrijfsuitkomsten in de verschillende groenteteeltgebieden

Na de hiervoor gegeven toelichting voor de tuinbouw als geheel, zal thans worden getracht, de gevonden rentabiliteitscijfers per gebied met de locale productie- en afzetomstandigheden in verband te brengen. Zoals in de aanvang van dit rapport reeds werd opgemerkt, moeten wij ons hier beperken tot een bespreking van de omstandigheden, die in grote lijnen de rentabiliteit van de verschillende tuinbouwgebieden hebben beïnvloed.

De opzet van dit onderzoek laat niet toe, dat alle factoren, die het berekende resultaat min of meer hebben beïnvloed, kunnen worden besproken, aangezien de daartoe benodigde gegevens te enen male ontbreken.

De resultaten zijn in de meeste gevallen berekend over het kalenderjaar. In de gebieden De Langedijk en Avenhorn-Berkhout, waar na 1 Januari nog een belangrijke afzet plaats vindt, werd de boekhouding echter per 1 Mei afgesloten.

Gemakshalve is achter de besproken gebieden nog eens het getal opgenomen, dat de opbrengsten per f. 100,- kosten over 1952 aangeeft. Met (tussen haakjes) het overeenkomstige cijfer over 1951.

De Langedijk 104 (100)

De geringe verbetering, welke ten opzichte van het oogstjaar 1951/52 terzake van de rentabiliteit in dit gebied werd berekend, is enerzijds het gevolg van een daling der kosten met 2%, anderzijds van een stijging der opbrengsten met hetzelfde percentage. De geringe afwijking der opbrengsten ten opzichte van 1951/52 wordt bevestigd door de omzetten van de plaatselijke veilingen, welke vrijwel geen wijzigingen ten opzichte van het vorige seizoen ondergingen. Dit betekent echter niet, dat de omzetten der onderscheiden producten evenmin aan belangrijke veranderingen onderhevig zouden zijn geweest. Reeds uit de inventarisatiegegevens van de beide plaatselijke veilingen blijkt, dat de oppervlakte gele en wittekool - zowel ten aanzien van de vroege als van de late soorten - niet onbelangrijk was teruggelopen, in tegenstelling tot de late rodekool, waarvan het areaal - evenals dat van de groenekool - toenam.

Ook ten opzichte van de productie per hectare waren er verschillen. De teelt van vroege aardappelen gaf in 1952 een beter beschot dan in 1951. De koolproductie per oppervlakte-eenheid was, vooral waar het de latere soorten betreft, eveneens zeer gunstig. Het vochtige, koude weer in de herfst is voor een goede ontwikkeling en kwaliteit der kool zeer bevorderlijk geweest.

De prijzen weken in vele gevallen sterk af van 1951. De vroege consumptieaardappelen noteerden, vooral in de beginperiode van aanvoer, lagere prijzen. De poters waren eveneens lager geprijsd. De betere hectareproductie werkte echter compenserend: over het geheel genomen, heeft de cultuur van vroege aardappelen in beide jaren goede resultaten afgeworpen. De zomer- en herfstkool ging dooreengenomen tegen redelijke prijzen van de hand. De gele kool was gedurende de herfstmaanden lager, de witte kool hoger geprijsd dan in de overeenkomstige periode van 1951. Voor de zomerrodekool werden belangrijk hogere prijzen dan in het voorgaande jaar genoteerd. De goede prijzen, welke de slabonen, uien en peen opbrachten, mogen evenmin onvermeld blijven.

Dat de resultaten der genoemde cultures niet onbevredigend zijn geweest, blijkt wel uit een niet onbelangrijke toeneming van de omzetten der plaatselijke veilingen in de tweede helft van het jaar. Het feit, dat deze omzetstijging echter in de maanden na de jaarwisseling weer ongedaan werd gemaakt, wijst er op, dat de bewaarkoolteelt minder gunstige resultaten heeft afgeworpen. De afzet van een grote voorraad rodekool ondervond grote moeilijkheden, mede ten gevolge van de geringe belangstelling voor dit product van de zijde van West-Duitsland. De teelt van dit product (waarvan grote hoeveelheden doordraaiden) leverde dan ook grote verliezen op. Ook de prijzen der gele en der witte-bewaarkool lagen gemiddeld beneden de kostprijs, zij het in veel minder sterke mate dan die der rodekool.

De bloembollenteelt, welke in dit gebied in bescheiden omvang wordt uitgeoefend, leverde, als gevolg van de lagere prijzen, minder gunstige resultaten op dan in 1951.

Tenslotte zij nog vermeld, dat de resultaten van een 25-tal bedrijven in de Langedijk en Heer Hugowaard, waarvoor door het L.E.I. over het oogstjaar 1952/53 een bedrijfsboekhouding werd gevoerd, gemiddeld op f. 112,- (opbrengsten per f. 100,- kosten) werden berekend.

De Streek 126 (129)

Het aantal waarnemingen in dit gebied kon van 18 op 31 worden gebracht. Uit de resultaten, welke wij voor deze bedrijven gemiddeld berekenden, blijkt, dat het weer een goed jaar voor deze tuinbouwstreek is geweest. De uitkomsten varieerden van f. 90,- (opbrengsten per f. 100,- kosten) tot f. 200,- idem. Het aantal bedrijven, waarvoor een verlies werd berekend, bedroeg slechts 4.

Opmerkelijk is het feit, dat de bedrijfsresultaten gunstiger waren naarmate minder bloembollen werden geteeld:

Percentage bloembollenteelt	Aantal bedrijven	Opbrengsten in % van de kosten
0%	9	145
20% of minder	12	128
meer dan 20%	10	113
Gemiddeld 15%	31	126

Aangezien het teeltplan der onderscheiden bedrijven overigens vrij uniform is, zou hieruit reeds volgen, dat de bloembollenteelt in dit gebied aanzienlijk minder rendabel is geweest dan de hoofdcultures: vroege aardappelen en late bloemkool.

Gezien de sterke dalingen, welke de prijzen der gladiolen en irissen in vergelijking met 1951 ondergingen, kan inderdaad worden aangenomen, dat de bloembollencultuur in dit gebied aanmerkelijk lagere uitkomsten heeft opgeleverd dan in 1951. Beide producten nemen nl. een belangrijke plaats in in het - op zichzelf weliswaar bescheiden - bloembollenareaal. Naast tulpen, welke minder sterk in prijs daalden, werd nl. gemiddeld 30% van deze oppervlakte met gladiolen en 20% daarvan met irissen beteeld. Een belangrijke oorzaak van de lage prijzen was de zeer gunstige oogst, een verschijnsel, dat zich niet slechts ten aanzien van de bloembollenteelt, doch ten aanzien van vrijwel de gehele tuinbouw in dit gebied heeft voorgedaan. De aanvoer van vroege aardappelen b.v. aan de veiling Grootebroek bedroeg 35% meer in gewicht dan in 1951. De prijzen daalden gemiddeld in gelijke mate, in tegenstelling met uien, waarvan een 6-voudige aanvoer tegen hoge prijzen werd geveild (gemiddeld f 0,24 per kg). De bloemkoolteelt beloofde eveneens een ruime oogst te zullen geven. De vroege intrede van de winter in November bracht echter belangrijke schade teweeg, waardoor vooral de kwekers van het ras Tussensoort werden benadeeld. De aanvoer van bloemkool, welke in September en October 33% meer bedroeg dan het aantal stuks, dat in overeenkomstige maanden van het jaar daarvóór werd aangevoerd, liep dan ook in November sterk terug en bedroeg in December nog slechts een fractie van de aanvoer in December 1951.

In de loop van het seizoen ging de productie tegen vrij sterk wisselende prijzen van de hand en wel tegen een totaalbedrag, dat enkele procenten hoger was dan de bloemkoolomzet in 1951.

In totaal namen de geldelijke omzetten van de veilingen in dit gebied met ± 2% toe. De productiekosten stegen, blijkens de cijfers van een 16-tal vergelijkbare bedrijven, met hetzelfde percentage.

Met de teelten van vroege aardappelen en groenten werden derhalve ongeveer dezelfde financiële resultaten behaald als in 1951, in tegenstelling met de bloembollencultuur, die, zoals we zagen, belangrijk minder rendabel was.

In het berekende rentabiliteitscijfer komt, bij vergelijking met het cijfer van 1951, een geringere winstgevendheid van de tuinbouw in dit gebied tot uiting, zij het niet in die mate als men op grond van het bovenstaande geneigd zou zijn te veronderstellen.

Avenhorn-Berkhout 128 (130)

De gunstige rentabiliteitspositie, welke dit gebied gedurende de 7 jaren van onderzoek innam, bleef in 1952 nagenoeg ten volle gehandhaafd. Uit de omzet der plaatselijke veiling, welke 11% hoger was dan in de overeenkomstige periode van 1951/52, zou zelfs een belangrijke verbetering van het resultaat ten opzichte van het vorig jaar zijn te constateren, ware het niet, dat de bloembollencultuur minder winstgevend was dan in 1951. Aangezien in dit gebied in hoofdzaak tulpen werden geteeld (waarvan de prijzen belangrijk minder terugliepen dan b.v. die van gladiolen en irissen), mag echter worden aangenomen, dat deze cultuur bij de zeer gunstige oogst, welke in 1952 werd verkregen, nog alleszins rendabel is geweest.

De omzetten van 36 - met 1951 vergelijkbare - bedrijven namen gemiddeld met 4% toe. Hiertegenover werd een toeneming der kosten ad 6% becijferd, zodat de bedrijfsresultaten iets minder gunstig waren dan over 1951/52.

Tot de toeneming van de omzet hebben vooral de groenteproducten bijgedragen. Van uien en kroten werd ca 60% meer dan in het seizoen 1951/52 aan de markt gebracht; van breekpeen bedroeg de aanvoer niet minder dan het 6-voudige van de aanvoer in 1951/52. De prijzen van deze producten waren, hoewel zij lager waren dan in het vorige seizoen, nog alleszins redelijk te noemen. Vooral de uienprijs was niettegenstaande de grote aanvoer, gunstig (f 0,25 per kg).

Pootaardappelen waren ruim 20%, vroege consumptieaardappelen ca 15% lager in prijs dan in het seizoen 1951/52. Als gevolg van de zeer goede oogst bleef de daling van de geldelijke omzet dezer producten tot ca 10% beperkt.

Kennemerland 102

De gegevens, welke voor dit gebied - dat met ingang van het verslagjaar voor het eerst in deze Statistiek is vertegenwoordigd - zijn verzameld, hebben betrekking op 35 bedrijven, waarvan 9 in de gemeente Beverwijk, 12 in Heemskerk, 7 in Castricum en 7 in Heiloo en Egmond zijn gelegen. Zoals uit bijlage 1 blijkt, vindt in deze bedrijven de teelt van groenten, aardbeien en bloembollen, alsmede - op bescheiden schaal - de teelt van bloemen plaats. De mate, waarin deze teelten op de onderscheiden bedrijven worden toegepast, loopt echter in de diverse gemeenten vrij sterk uiteen, hetgeen uit onderstaande tabel valt te constateren.

Tabel XIII

BEDRIJFSINDELING IN AREN OVER 1952 VAN HET GEBIED KENNEMERLAND, ONDERSCHEIDEN NAAR GEMEENTEN (GEMIDDELD PER BEDRIJF)

	Beverwijk	Heemskerk	Castricum	Heiloo en Egmond	Gemiddeld
Aantal bedrijven	9	12	7	7	35
Bloembollen	53	6	25	48	31
Aardbeien	42	33	18	27	31
Overige groenten	36	45	53	89	53
Glasteelten	5	5	1	9	5
Bloemen open grond	9	-			2
Landbouw (en fruit)	1	17	17	58	21
Totaal	146	106	114	231	143
Opbrengsten per f 100,- kosten	99	94	120	104	102

Hoewel bij een beschouwing van de rentabiliteit per gemeente, ten gevolge van het geringe aantal waarnemingen, de nodige reserve in acht moet worden genomen, komt in de vermelde opbrengsten per

f. 100,- kosten wel de invloed van de mate, waarin de onderscheiden teelten in de desbetreffende gemeenten plaats vinden, tot uiting. In het bijzonder de geringe uitkomsten der aardbeienteelt en de gunstige resultaten van de bloembollencultuur in 1952 oefenden hun invloed op de bedrijfsuitkomsten in deze gebieden uit. De gunstige uitkomsten der bloembollencultuur werden hoofdzakelijk verkregen met de teelt van tulpen, narcissen, crocussen en lelies. Weliswaar waren de uitkomsten der gladiolen- en irissenteelt verliesgevend, doch deze teelten traden in de onderzochte bedrijven niet sterk op de voorgrond. Vergelijken wij b.v. het gebied Heemskerk (met weinig bloembollen en vrij veel aardbeien) met Heiloo (waar de teelt van bloembollen in de onderzochte bedrijven aanzienlijk sterker is vertegenwoordigd dan die der aardbeien), dan zien wij ook inderdaad een belangrijk verschil in rentabiliteit voor deze gebieden (opbrengsten f. 94,- resp. f. 104,- per f. 100,- kosten). Voor Beverwijk daarentegen, waar naast bedrijven met een belangrijke aardbeiencultuur tevens bedrijven voorkomen met overwegend bloembollen, werd een rentabiliteit van f. 99,- per f. 100,- kosten becijferd.

De mate, waarin de hiervoor genoemde teelten hun invloed hebben doen gelden, komt iets sterker naar voren in onderstaande tabel, waarin een grove onderscheiding van 33 der 35 deelnemende bedrijven naar bedrijfstypen heeft plaats gevonden.

Tabel XIV

GROEPERING VAN 33 BEDRIJVEN IN KENNEMERLAND NAAR BEDRIJFSTYPE (IN AREN)

	Bedrijven met overwegend:				Gemiddeld
	Bloembollen met groenten	Groenten met bloembollen	Groenten met veel aardbeien	Groenten met weinig aardbeien	
Aantal bedrijven	6	9	8	10	33
Bloembollen	109	38	6	2	32
Aardbeien	13	43	44	22	31
Overige groenten	25	36	47	95	54
Glasteelten	4	2	3	11	5
Bloemen open grond	9	4	-	-	3
Landbouw (en fruit)	31	3	-	10	10
Totaal	191	126	100	140	135
Opbrengsten per f. 100,- kosten	128	93	87	92	103

Ongetwijfeld heeft ook de aard der groentegewassen zijn invloed doen gelden. Door de veelheid van producten, welke in dit gebied worden geteeld, kon deze invloed bezwaarlijk worden geanalyseerd. Tenslotte dient ook de grondwaterstand -- in dit gebied een zeer actueel probleem - als oorzaak van de rentabiliteitsverschillen niet uit het oog te worden verloren.

Ter Aar 124 (104)

Vergeleken met de vorige jaren van onderzoek was 1952 een zeer gunstig jaar voor de tuinbouw in dit gebied. Reeds in 1951 viel een belangrijke verbetering in de bedrijfsuitkomsten te constateren.

De opbrengsten van 14 vergelijkbare bedrijven waren met 16% ten opzichte van 1951 toegenomen, tegenover de kosten met 2% [1]. Een 6-tal nieuw ingeschakelde bedrijven gaf nog betere resultaten te zien.

Uit de grafische voorstelling in bijlage 7 blijkt, dat de spreiding van het gemiddelde bedrijfsuitkomstencijfer groot is. Gelet op het betrekkelijk geringe aantal bedrijven, dient hier bijgevolg met de mogelijkheid, dat het berekende gemiddelde afwijkt van het werkelijke gemiddelde, ernstig rekening te worden gehouden.

Bij vergelijking van de opbrengsten over 1951 en 1952 met de omzetten der plaatselijke veiling over beide jaren, blijkt, dat de veilingomzet met niet minder dan 40% was toegenomen. Het belangrijkste aandeel in de hogere omzet werd geleverd door de augurken. Van dit product, dat overigens een vrij normale oogst had, bedroeg de aanvoer bijna het dubbele van de aanvoer in 1951. De prijs lag zelfs nog iets hoger dan in 1951, toen de matige oogst goede prijzen opbracht. De prijs van snijbonen was aanmerkelijk beter dan in 1951. Evenals in 1951 werd van dit product, alsook van erwten en peulen, een matige oogst verkregen. Door de hogere prijzen waren de geldelijke opbrengsten echter zeer bevredigend.

Pijnacker-Delft-Den Hoorn 102 (94)

Na toepassing van de afschrijvingscorrectie resulteert een toeneming der rentabiliteit met 5%. Deze geringe verbetering

1) Rekening houdend met de correctie der afschrijvingspercentages bedraagt dit percentage 4%.

in het in de loop der jaren steeds verder gedaalde bedrijfsresultaat is voornamelijk te danken aan een stijging van de omzet (met ca 8%), welke toeneming vrijwel overeenkomt met die der plaatselijke veilingen. Ten aanzien van de kosten werd een stijging van 3% becijferd. Het feit, dat van 11 van de 25 bedrijven de kosten niet door de opbrengsten werden gedekt, wijst er wel op, dat de uitkomsten nog verre van bevredigend kunnen worden genoemd.

Van de hoofdculturus heeft de komkommerteelt ongetwijfeld - zij het in geringe mate - rendabele uitkomsten gegeven. Weliswaar was de middenprijs gedaald, doch de productie per raam was, blijkend de gegevens van het door het L.E.I. ingestelde opbrengstonderzoek, circa 15% groter dan in 1951. Ook de opbrengsten van gelichte sla lagen gemiddeld iets hoger dan de kosten, ondanks een prijsdaling ad ruim 15%, doch dank zij een goede oogst van ± 20 krop per raam. De prijs van de warme rijen-sla lag gemiddeld ter hoogte van de kostprijs, in tegenstelling tot die van de koude warenhuizen, welker opbrengsten - als gevolg van een matige oogst en van een middenprijs, welke ± 40% lager was dan in 1951 - de kosten niet konden dekken.

Tomaten uit de koude warenhuizen brachten ongeveer dezelfde middenprijs op als in 1951. Deze teelt, welke een goede kg-productie gaf, was in dit gebied vermoedelijk in geringe mate winstgevend. De teelt van de stooktomaten gaf ongetwijfeld rendabele uitkomsten.

Zwijndrecht 98 (89)

De tuinbouw in Zwijndrecht en omgeving heeft blijkbaar ook in 1952 verlies opgeleverd, zij het in minder sterke mate dan in 1950 en 1951. De verbetering ten opzichte van 1951 vloeit enerzijds voort uit een stijging der opbrengsten, welke, overeenkomstig de toeneming van de omzet der plaatselijke veiling, 4% bedroeg. Anderzijds kwam de berekening der kosten ± 2% lager uit dan in 1951. Bij de berekening van dit percentage zijn de voor 1952 herziene afschrijvingspercentages ook op 1951 van toepassing gebracht.

De verscheidenheid der teelten in dit gebied is groot: 56% van de veilingomzet in 1952 had betrekking op ruim 50 producten, welke elk 4% of minder van de totale omzet opbrachten. De belangrijkste producten, welke tezamen de resterende 44% van de omzet uitmaakten, zijn: bloemkool (20%), komkommers (14%) en sla (10%).

Van bloemkool steeg de aanvoer met niet minder dan 30%. De prijs daalde echter in vrijwel gelijke mate. De iets toegenomen aanvoer van komkommers vond afzet tegen nagenoeg dezelfde prijzen als in 1951. In tegenstelling met het vorige jaar, gaf de teelt van glassla slechte uitkomsten. Een sterke temperatuursstijging ten tijde van de oogst was voor de kwaliteit van dit product zeer nadelig. De prijzen, waartegen het product afzet vond, waren dientengevolge laag. De teelt van natuursla gaf betere resultaten.

Hoogezand-Sappemeer 94 (89)

De geringe verbetering ten opzichte van 1951 van het, tot dusverre nog steeds ongunstige, bedrijfsresultaat der desbetreffende 25 bedrijven was het gevolg van een toeneming der opbrengsten met 6% en een stijging der kosten met 1%. Tot de hogere omzet heeft voornamelijk de prijsverbetering van producten als pronkbonen en spitskool bijgedragen. Aanvoer en prijs der hoofdproducten komkommers en tomaten waren vrijwel aan die van 1951 gelijk. De stijging der kosten is in feite 2% hoger dan werd berekend, in verband met de toepassing van lagere afschrijvingspercentages.

Westland 107 (102)

In de steekproef, welke voor het teeltjaar 1952 33 bedrijven omvat, is dit gebied, naar glasoppervlakte gerekend, met ruim 1½% in de statistiek vertegenwoordigd.

De bedrijfsinrichting dezer 33 bedrijven komt, uit een oogpunt van indeling naar staandglas groenten resp. fruit en platglas, vrijwel met de werkelijke verhoudingen - blijkens de inventarisatiecijfers van de Bond Westland - overeen.

De verhouding is, globaal berekend, als volgt:

staandglas groenten	53%
" fruit	38%
platglasteelten	9%
	100%

Bij een beoordeling van de berekende resultatencijfers dient er echter rekening mede te worden gehouden, dat in de onderzochte bedrijven in sterker mate verwarming heeft plaats gevonden dan gemiddeld het geval blijkt te zijn. Het feit, dat aan brandstoffen ruim f. 5.000,- per bedrijf, d.i. 60% van de totale kosten van materialen, werd besteed, wijst wel op de sterke mate, waarin verwarming in deze bedrijven is toegepast. Tot de toeneming der kosten, welke voor 31 (dezelfde)

bedrijven (na herziening der afschrijvingspercentages voor 1951) op 4% werd becijferd, hebben de ± 25% hogere kosten van brandstoffen dan ook belangrijk bijgedragen.

Tegenover de kostenstijging van deze 31 bedrijven stond een toeneming van de opbrengsten met ca 5%, een stijging, welke vrijwel overeenkomt met die van de omzetten der Westlandse veilingen. Het bedrijfsresultaat, dat over 1952, met f. 107,- opbrengsten per f.100,- kosten, niet ongunstig moet worden genoemd, is derhalve iets ten opzichte van 1951 verbeterd. Deze verbetering is nl. minder groot dan bij vergelijking van de voor 1951 becijferde uitkomsten(f.102,- opbrengsten per f. 100,- kosten) zou blijken. Voor deze vergelijking dient echter het resultatencijfer over 1951 met circa f. 3,- te worden verhoogd als gevolg van de verlaging, welke over 1952 ten aanzien van de afschrijvingspercentages is toegepast.

Voor het verkrijgen van een indruk van de rentabiliteit der belangrijkste teelten kan voor dit gebied gebruik worden gemaakt van de cijfers der boekhoudingen, welke door het L.E.I. voor een 11-tal Westlandse bedrijven is gevoerd en waarvoor gemiddeld een resultaat van f. 115,- opbrengsten per f. 100,- kosten werd berekend. Blijkens deze cijfers was het vooral de teelt van koude tomaten met voorteelten, welke zeer winstgevend was. De teelt van verwarmde tomaten met voorgewassen was eveneens rendabel, doch in veel minder sterke mate. Ook bij de druivencultuur wierp de koude teelt gunstige resultaten af, de stookdruiven brachten daarentegen te lage prijzen op om de kosten te kunnen dekken.

Berkel-Bleiswijk-Rotterdam 102 (102)

Na correctie van het over 1951 berekende bedrijfsresultaat - door toepassing van de in 1952 herziene afschrijvingspercentages - blijken de resultaten met 3% van de kosten te zijn teruggelopen. De kosten van 50 - met 1951 vergelijkbare - bedrijven bleken met 2% te zijn gestegen, terwijl de opbrengsten vrijwel in dezelfde mate daalden als de omzetten der plaatselijke veilingen (1%).

Het voordelige resultaat ad 2% van de kosten werd gunstig beïnvloed door de uitkomsten van 19 bedrijven met overwegend stooktomatencultuur. Voor deze groep van bedrijven werd nl. een winst van 8% van de kosten becijferd (tegen 9% voor 13 bedrijven in 1951).

Van de resterende 44 bedrijven werden de kosten dan ook gemiddeld slechts voor 96% door de opbrengsten gedekt. Voor slechts 11, d.i. 25% dezer 44 bedrijven, kon winst worden becijferd.

Bij detaillering van de uitkomsten van deze 44 bedrijven, blijken deze voor de bedrijven met overwegend platglascultuur gemiddeld nog rendabel te zijn geweest: voor 11 bedrijven berekenden wij f 101,- opbrengsten per f 100,- kosten (tegen f 99,- voor 11 bedrijven in 1951). Voor een 8-tal bedrijven met overwegend koude tomaten bedroegen de opbrengsten daarentegen niet meer dan 90% van de kosten (tegen 95% als gemiddelde voor 9 bedrijven in 1951). Van de resterende 25 bedrijven, welke, door hun gemengde structuur, bezwaarlijk nader per bedrijfstype konden worden onderscheiden, kwamen de opbrengsten gemiddeld op 96% van de kosten te staan. Over 1951 werd voor deze groep (19 bedrijven) een resultaat van f 95,- opbrengsten per f 100,- kosten becijferd.

Bij vergelijking van deze uitkomsten met die, welke blijkens de L.E.I.-boekhoudingen in een 9-tal bedrijven in dit gebied over 1952 werden verkregen, blijkt, dat deze eveneens slechts gunstig waren, voor zover het bedrijven met overwegend stooktomaten betrof. (De opbrengsten van 4 bedrijven bedroegen gemiddeld 123% van de kosten). Voor een 5-tal bedrijven met onverwarmde tomaten- en platglascultuur bedroegen de uitkomsten echter gemiddeld niet meer dan 92%. De teelt van onverwarmde tomaten met voorgewassen blijkt in belangrijke mate tot dit ongunstige resultaat - in sterk contrast met de resultaten dezer teelten in het Westland - te hebben bijgedragen[1].

Aangenomen kan worden, dat de teelt van koude tomaten nog juist rendabel, de voorteelt van sla daarentegen verliesgevend, is geweest. De kwaliteit van dit product was over het algemeen van dien aard, dat het niet voor export geschikt was, zodat de massale aanvoer in de zomerse Aprildagen grotendeels doordraaide. Broeisla bracht daarentegen redelijke prijzen op. De prijzen van platglas komkommers lagen vermoedelijk gemiddeld beneden de kostprijs.

1) De oorzaak van dit verschil moet blijkbaar worden gezocht in het feit, dat de tomatenteelt op deze bedrijven "later" is dan in het Westland.

C. BEDRIJFSUITKOMSTEN IN DE SIERTEELT

Voor een specificatie naar kosten en opbrengsten van de resultaten, welke door de aan dit onderzoek deelnemende bedrijven in de sierteelt-sector gemiddeld werden behaald, zij verwezen naar bijlage 3, waarin tevens gegevens over de arbeidsbezetting en het arbeidsinkomen zijn opgenomen. Overigens zijn cijfers met betrekking tot deze bedrijven, tezamen met die van bedrijven uit de groentesector, in de bijlagen 4 t/m 9 opgenomen.

1. Bloembollencultuur 124 (142)

Voor het verkrijgen van enig inzicht in de bedrijfsresultaten, welke over 1952 met de teelt van bloembollen zijn verkregen, wordt beschikt over de uitkomsten van een 20-tal bloembollenbedrijven in de bollenstreek. Deze bedrijven bepalen zich nagenoeg uitsluitend tot de teelt en vervullen derhalve geen handelsfunctie. De uitkomsten dezer bedrijven (welke naar grootte variëren van ca 80 tot ca 450 are) werden becijferd op:

bedrijfsgrootte	aantal bedrijven	opbrengsten in procenten van de kosten (ongewogen)
< 150 are	6	104
150 - 250 "	5	103
250 - 350 "	5	122
350 - 450 "	4	138
gemiddeld voor	20 bedr.	115 (ongewogen)
" "	20 "	124 (gewogen)

Hoewel de resultaten blijkbaar vooral van de grotere bedrijven nog alleszins gunstig zijn te noemen, valt een vrij belangrijke teruggang ten opzichte van 1950 en 1951 te constateren. Het één en ander blijkt uit de cijfers, welke voor dit gebied over vorige jaren werden berekend:

	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952
Aantal bedrijven	14	19	18	20	21	19	20
Opbrengsten in procenten van de kosten	104	115	107	112	137	142	124

De oorzaak hiervan moet voornamelijk worden gezocht in een daling van de opbrengsten; bij vergelijking van de cijfers van de bedrijven, welke ook over 1951 waren ingeschakeld (17 stuks), zien wij nl., dat de opbrengsten met 7% waren gedaald en de kosten met 3% waren toegenomen.

Ten aanzien van de lichte kostenstijging zijn geen bijzondere opmerkingen te maken. Zij komt vrijwel overeen met het geringe percentage, waarmede de kosten in de tuinbouw in 1952 gemiddeld ten opzichte van 1951 zijn gestegen.

Ten aanzien van de opbrengsten vindt onderstaand een korte beschouwing plaats over de factoren, welke op deze opbrengsten van invloed zijn geweest.

De teelt van bloembollen heeft in het seizoen 1951/52 onder voor deze teelt zeer gunstige weersomstandigheden plaats gevonden. Op de - voor de inplant ideale - periode van droog en zonnig weer, volgde een vrijwel vorstloze winter. Hoewel eind Maart nog sneeuwstormen bracht, was de daardoor aangerichte schade minder groot, dan aanvankelijk werd gevreesd. Het zonnige weer in April had een gunstige invloed op de ontwikkeling van de gewassen. De weersgesteldheid bevorderde een vroege bloei, welke over het algemeen rijk, doch kort van duur was. De kwaliteit der geproduceerde bollen was over het algemeen goed.

De grote productie, welke in 1951 met de teelt van tulpen, hyacinthen en narcissen was verkregen, werd in 1952 vrijwel geëvenaard.

Ook de gladiolenteelt, welke in 1951 minder productief was, gaf, evenals het overige bijgoed in 1952, een goede oogst.

Mede ten gevolge van de toeneming van het areaal (welke ten aanzien van tulpen 9%, hyacinthen 10% en narcissen 7% van de oppervlakte 1951 bedroeg) was het aanbod groter dan in 1951. De vrees, dat hierdoor een belangrijk surplus zou ontstaan, heeft de markt al vroeg beïnvloed, te meer daar te voorzien was, dat het tot dusver belangrijkste exportland, Engeland, tot invoerbeperking zou overgaan, terwijl tevens vertragingen optraden in de vaststelling der Duitse contingenten. Uit het feit, dat slechts 4,9% van de producten, nl. 3,3% vroege en 6,6% late tulpen en 0,2% narcissen bij het surplusfonds is ingeleverd, blijkt wel, dat de afzet der producten, althans van tulpen en narcissen, uiteindelijk is meegevallen. De exportcijfers

van het B.V.S. tonen aan, dat de uitvoer van hyacinthen en vroege tulpen zelfs enkele procenten (3 resp. 5%) hoger was dan in 1951. Van late tulpen en narcissen werd 5 resp. 3% minder dan in 1951 uitgevoerd, van gladiolen liep de uitvoer met ca 12% terug. Nam het uitvoerkwantum van de oogst 1952 uiteindelijk met enkele procenten ten opzichte van 1951 af, de waarde van deze uitvoer steeg van f 128,6 millioen tot f 130,5 millioen. Dit resultaat werd bereikt ondanks het feit, dat Engeland en Frankrijk in het begin van het exportseizoen tot deliberalisatie van de invoer aan bloembollen waren overgegaan. Uit het hiernavolgende overzicht blijkt, dat de vermindering van de export naar deze landen in het kalenderjaar 1952 ten opzichte van het kalenderjaar 1951 voornamelijk werd gecompenseerd door de toeneming van de uitvoer naar de Verenigde Staten en West-Duitsland. Eerstgenoemd land nam daarmede de eerste plaats in de rij der exportlanden van Engeland over.

	Gewicht		Waarde	
	1951	1952	1951	1952
	%	%	%	%
Verenigde Staten	20,9	26,7	24,3	31,2
Engeland	38,3	26,7	32,0	20,9
West-Duitsland	9,0	12,2	7,8	9,7
Zweden	9,6	10,4	11,3	12,9
Frankrijk	6,4	5,0	7,9	6,3
Overige landen	15,8	19,0	16,7	19,0
	100	100	100	100

Weken de exportprijzen gemiddeld weinig af van de prijzen, welke in 1951 werden verkregen, de kwekers ontvingen belangrijk minder voor hun bollen dan in 1951. Blijkens de prijsnoteringen van de veiling Hobaho zouden ten aanzien van hyacinthen, tulpen en narcissen prijsdalingen van rond 30, 15 en 30% hebben plaats gevonden. Van het bijgoed ondervonden de prijzen der gladiolen en der irissen een nog sterkere teruggang. De grotere maten gladiolen liepen bijna de helft in prijs terug. De kleinere maten waren echter aanzienlijk beter geprijsd. Irissen brachten niet meer op dan rond 30% van de prijs van 1951. De prijs der crocussen daalde daarentegen in veel minder sterke mate (5 à 10%).

De vraag is echter, of genoemde prijsnoteringen representatief zijn voor de gehele bloembollenteelt. De mogelijkheid, dat in belangrijke mate voorverkopen tegen betere prijzen zijn afgesloten, moet niet uitgesloten worden geacht. De bij dit onderzoek betrokken bedrijven - welke voor 85% aan hoofdteelten in cultuur hadden (waarvan 25% hyacinthen, 10% vroege en 25% late tulpen en 30% narcissen) - zijn in elk geval niet zo sterk in rentabiliteit teruggelopen, als de prijsnoteringen van de Hobaho wel zouden doen verwachten.

2. De bloemisterij

Een indruk van de betekenis der onderscheiden centra van bloemisterij kan worden ontleend aan de omzetten der bloemenveilingen.

De totale veilingsomzet van bloemen beliep in 1952 ± f 38 millioen. Het grootste aandeel in deze omzet, nl. 60%, hadden de beide veilingen te Aalsmeer. Van het resterende bedrag kwam weer 60% (in vrijwel gelijke mate) voor rekening van de veilingen te Rijnsburg en Honselersdijk. Het restant was over een vrij groot aantal veilingen verdeeld.

Van de genoemde gebieden is alleen het belangrijkste, t.w. het bloemencentrum Aalsmeer, in deze statistiek opgenomen. De gespecialiseerde vormen van bedrijfsuitoefening, welke men in dit gebied aantreft, bieden de mogelijkheid, met betrekkelijk weinig meer gegevens dan voor deze statistiek plegen te worden verzameld, een indruk van de rentabiliteit van elk der hoofdcultures: anjers, rozen, seringen en potplanten, dan wel combinaties daarvan, te verkrijgen.

Het één en ander blijkt uit het L.E.I.-rapport No 206, waarin de resultaten van een 74-tal bedrijven over 1952 zijn verwerkt en waarnaar voor een uitvoerige beschouwing der cijfers wordt verwezen. Op deze plaats zal worden volstaan met vermelding van de belangrijkste gegevens, welke het onderzoek heeft opgeleverd. Alvorens hiertoe over te gaan, volgen onderstaand enige algemene gegevens met betrekking tot de bloemisterij in 1952

"De weersgesteldheid in verschillende perioden van het jaar was voor de teelt van bloemkwekerijgewassen ongunstig. Door de plotselinge overgang van het koude weer in Maart/April naar het zomerse weer in Mei liet bijvoorbeeld de kwaliteit van tal van gewassen te wensen over. Het verdere seizoen kenmerkte zich door veel neerslag en over het algemeen weinig

zon, zodat bij de meeste teelten onder glas reeds in September moest worden gestookt. Deze weersomstandigheden beïnvloedden de houdbaarheid en de kwaliteit der producten aanzienlijk; ook de bloemkleur van rozen en anjers, alsmede de groei van verschillende gewassen bleven beneden de normale." [1)]

De aanvoer van anjers aan de Aalsmeerse veilingen steeg ten opzichte van 1951 met 13%, die van rozen met 4%. De seringenaanvoer daalde daarentegen met 6%, die van chrysanthen, fresia's en snijgroen met rond 20%. Ook van de meeste potplanten werd minder geveild dan in 1951.

De stijging van de aanvoer van anjers was grotendeels het gevolg van een areaaluitbreiding, welke in hoofdzaak ten laste van minder toonaangevende glasteelten is gekomen en slechts in geringe mate door uitbreiding van kasruimte is ontstaan. In de oppervlakte rozen kwam geen verandering. De glasoppervlakte der seringen en potplantenculturos ondervond een geringe teruggang. De oppervlakte seringenakker was 5% groter dan in 1951. De opengrondsteelt van bloemisterijgewassen liep daarentegen in omvang terug.

Dank zij de prijsverbetering, welke zich in 1952 ten aanzien van de meeste soorten had voorgedaan, nam de geldelijke omzet van potplanten - ondanks het iets teruggelopen areaal - met 2% toe. Van snijbloemen steeg deze met 13%, van alle bloemisterijproducten tezamen met ca 11%. De prijzen van anjers, rozen en seringen waren met 10 resp. 12 en 2% van de minder toonaangevende soorten met aanmerkelijk hogere percentages toegenomen.

De waarde van de uitvoer van bloemen en planten bedroeg in 1952 f 18,8 millioen resp. f 2,8 millioen, tegen f 16,2 millioen resp f 2,3 millioen in 1951. Tot deze verbetering van de afzet hebben vooral de landen West-Duitsland, België en Zweden bijgedragen. De uitvoer naar Engeland liep daarentegen, als gevolg van de elders in dit rapport besproken invoerbelemmeringen, belangrijk terug.

1) Ontleend aan "Verslag over de Landbouw in Nederland over 1952".

De landen, waarnaar de export hoofdzakelijk plaats vond, zijn: West-Duitsland, België, Engeland en Zweden. Het aandeel van deze landen in de totale exportwaarde bedroeg:

	Bloemen		Planten	
	1951	1952	1951	1952
West-Duitsland	27%	31%	21%	26%
België	23%	25%	39%	38%
Engeland	25%	18%	6%	5%
Zweden	13%	15%	9%	9%
Overige landen	12%	11%	25%	22%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Zoals onder meer uit pag. 9 van voornoemd rapport blijkt, kon voor alle 74 bedrijven tezamen een opbrengst van gemiddeld f 104,- per f 100,- kosten worden becijferd; de resultaten van de potplanten- en seringenbedrijven (opbrengsten 97% van de kosten) staken echter ongunstig af bij die van de rozen- en anjerbedrijven (opbrengsten 117% van de kosten).

Wat betreft de uitkomsten, welke voor elk der onderscheiden bedrijfstypen werden berekend, was het aantal waarnemingen weliswaar te gering om op grond daarvan zonder meer conclusies te trekken. Gezien echter de geringe verschillen in de gemiddelde uitkomsten der seringen-, potplanten- en seringen-met-potplantenbedrijven, kon echter de betrouwbare indruk worden verkregen, dat het trekken van seringen in 1952 ongeveer dezelfde resultaten heeft opgeleverd als de cultuur van potplanten. De gemiddelde cijfers van de rozen- en anjerbedrijven gaven een minder betrouwbare indruk van de rentabiliteit van elk dezer teelten afzonderlijk, aangezien de grote spreiding van de uitkomsten van de individuele bedrijven ten opzichte van het gemiddelde, de mogelijkheid van een sterke afwijking van het werkelijk gemiddelde inhield.

De sterke verschillen in de gemiddelde resultaten der beide groepen van hoofdcultuur (anjers en rozen enerzijds, seringen en potplanten anderzijds) kwamen ook in het aantal bedrijven met gunstige resp. ongunstige resultaten tot uiting: van het 30-tal seringen- en potplantenbedrijven bleken de (kale) kosten slechts bij

9 bedrijven door de opbrengsten te zijn gedekt; daarentegen werden de kosten van 21 (van de 32) rozen- en anjerbedrijven door de opbrengsten overtroffen. Vermeldenswaard hierbij is, dat negatieve resultaten in de anjer- en rozensector vrijwel uitsluitend door de kleinere bedrijven waren verkregen. Bedrijven met jaarkosten boven de f 15.000,- wierpen nagenoeg alle een voordelig resultaat af. Een dergelijke relatie tussen bedrijfsresultaat en bedrijfsomvang kon niet worden geconstateerd bij de seringen en de potplantenbedrijven.

In totaal werd van 41 van de 74 bedrijven (d.i. 55%) een negatief resultaat becijferd.

Hoewel dus allerminst van een florissant resultaat mag worden gesproken, is de rentabiliteit toch ten opzichte van 1951 belangrijk verbeterd:

Tabel XV

VERGELIJKING VAN DE UITKOMSTEN DER AALSMEERSE BEDRIJVEN IN 1952 TEN OPZICHTE VAN 1951

	Opbrengsten in % van de kosten	
	1951	1952
Rozen	103	117
Rozen en anjers	104	113
Anjers	91	120
Gemiddeld	99	117
Seringen	82	97
Seringen en potplanten	95	99
Potplanten	84	96
Gemiddeld	86	97
Totaal bloemisterij Aalsmeer	91	104

Deze verbetering komt ook in de hierondervermelde vergelijking van het aantal bedrijven per rentabiliteitsklasse tussen de beide jaren duidelijk tot uiting:

Tabel XVI

AANTAL AALSMEERSE BEDRIJVEN PER RENTABILITEITSKLASSE
IN 1951 EN 1952

Opbrengsten per f 100,- kosten	Aantal bedrijven	
	1951	1952
f 120,- en hoger	3	16
f 110,- tot f 120,-	8	7
f 100,- tot f 110,-	7	10
f 90,- tot f 100,-	15	18
f 80,- tot f 90,-	21	12
Minder dan f 80,-	23	11
	77	74

Aangezien de kosten gemiddeld slechts met 2% waren gestegen, vloeide de verbetering van de bedrijfsuitkomsten vrijwel uitsluitend voort uit een stijging van de opbrengsten. Deze toeneming (ad 15%) week betrekkelijk weinig af van de omzetten der beide plaatselijke veilingen.

Rapport No 206 trachtte na te gaan, in welke mate de verschillen ten opzichte van 1951 in de uitkomsten der onderscheiden bedrijfstypen door kosten- resp. opbrengstwijzigingen zijn ontstaan. Ter beoordeling van de opbrengstmutaties poogden wij vervolgens deze te vergelijken met de wijzigingen, welke de veilingomzetten ten aanzien van de desbetreffende hoofdproducten ten opzichte van 1951 hadden ondergaan. Ten gevolge van vrij sterke teeltverschuivingen in de anjer- en rozenteelt was een aantal bedrijven echter niet meer met 1951 vergelijkbaar, zodat slechts van een beperkt aantal bedrijven de wijzigingen in de kosten en de opbrengsten in beschouwing konden worden genomen:

Tabel XVII

KOSTEN EN OPBRENGSTEN VAN AALSMEERSE BEDRIJVEN
OVER 1952 IN PROCENTEN VAN 1951

Bedrijfstype	Aantal vergelijkbare bedrijven	Kosten 1952 in % van 1951	Opbrengsten 1952 in % van 1951
Anjers	10	110	143
Seringen	10	89	99
Seringen en potplanten	6	100	104
Potplanten	12	103	119

De verbetering van de bedrijfsresultaten der seringenbedrijven blijkt door een kostendaling te zijn ontstaan in tegenstelling tot de overige bedrijfstypen, waarvan vooral de anjerbedrijven zich onderscheidden door een zeer sterke opbrengsttoeneming ad 43% bij een kostenstijging van 10%. Bij vergelijking met de veilinggegevens leken de verhoudingscijfers voor de opbrengsten van de seringenbedrijven en seringen- en potplantenbedrijven aannemelijk. De ontwikkeling ten opzichte van 1951 van de rentabiliteit van de anjer- en potplantencultures was in het 10- resp. 12-tal gespecialiseerde bedrijven echter gunstiger dan de ontwikkeling, welke deze cultures in dit opzicht over het geheel genomen - blijkens de veilingomzetten - hadden ondergaan.

D. TOELICHTING OP DE STATISTIEK

§ 1. De basis der Statistiek

De gegevens voor deze Statistiek zijn - zoals reeds vermeld - ontleend aan de fiscale boekhoudingen, verstrekt door administratiekantoren en aan aanvullende gegevens, welke - grotendeels door de Rijkstuinbouwvoorlichtingsdienst - op de bedrijven zijn verzameld. De onderzochte bedrijven zijn, behoudens de verdeling over de belangrijkste tuinbouwgebieden door het L.E.I., op enkele uitzonderingen na (Aalsmeer en Kennemerland) geheel willekeurig door de desbetreffende administratiekantoren uit hun deelnemerslijst gekozen. Ten aanzien van het rentabiliteitsonderzoek Aalsmeer, waarvan de cijfers in deze Statistiek zijn opgenomen, alsmede ten aanzien van het gebied Kennemerland vond de keuze eveneens op willekeurige basis plaats. In deze gevallen werd uitgegaan van de ledenlijsten van de beide veilingen resp. van het kwekersregister van het Rijkstuinbouwconsulentschap. Deze werkmethode bracht uiteraard met zich, dat het aantal medewerkende administratiekantoren belangrijk werd vergroot.

Werden in de statistieken 1946, 1947, 1948, 1949, 1950 en 1951 de gegevens van 319 resp. 433, 544, 616, 641 en 501 bedrijven opgenomen, thans zijn in totaal 415 bedrijven in de Statistiek vertegenwoordigd.

Er is aanleiding om critisch te staan tegenover de waarde van het basismateriaal. Het is namelijk niet uitgesloten, dat de kosten in de boekhoudingen in bepaalde gevallen om fiscale redenen hoger zijn opgevoerd dan bedrijfseconomisch juist is te achten en/of dat de opbrengsten niet volledig zijn verantwoord, zodat het gemiddelde geen juist beeld geeft. Voorts worden de cijfers niet door alle kantoren op uniforme wijze gerubriceerd, waardoor aan de waarde van de gegeven kosten- en opbrengstensplitsingen afbreuk is gedaan.

Hoewel de absolute waarde van de in deze Statistiek voorkomende cijfers uit een representatief oogpunt dus niet onaantastbaar is, mag er echter - zij het niet zonder enige reserve - wel van worden uitgegaan, dat zij een vrij goed beeld geeft van de ontwikkeling van de rentabiliteit der tuinbouwbedrijven in de verschillende gebieden over 1952, vergeleken bij 1946, 1947, 1948, 1949, 1950 en 1951. Mede om deze vergelijking mogelijk te maken, is tabel II opgenomen.

§ 2. Berekening en specificatie van de bedrijfsresultaten

De bedrijfsresultaten zijn bepaald volgens de bij het L.E.I. gebruikelijke methode. Deze houdt o.m. in, dat rente en afschrijving van de duurzame productiemiddelen zijn gebaseerd op de vervangingswaarde.

Kosten, welke niet tevens uitgaven zijn (handenarbeid van de ondernemer en zijn gezin, rente van eigen kapitaal e.d.) zijn gewaardeerd.

De nodige (her)waarderingen werden door het L.E.I. uitgevoerd.

Ten einde inzicht te verkrijgen in de samenstelling van kosten en opbrengsten der verschillende bedrijfstypen is op de enquête-formulieren een splitsing gemaakt van de kosten naar kostensoorten en van de opbrengsten naar tak van tuinbouw.

Een moeilijkheid voor een juiste rubricering van kosten en opbrengsten is, dat de boekhoudbureaux over het algemeen uitsluitend zijn ingesteld op fiscale eisen en aan de bepaling en rubricering van kosten en opbrengsten naar bedrijfseconomische gezichtspunten slechts weinig zorg besteden, zodat de resultatenberekeningen vaak enigszins moeten worden omgewerkt.

Ten aanzien van de in de bijlagen onderscheiden kostenelementen valt nog het volgende op te merken:

Kosten

Rente, afschrijving, pacht, grond- en polderlasten

Over de waarde van de grond, voor zover in eigendom, is 3% rente berekend; voor de overige duurzame productiemiddelen is, evenals over het bedrijfskapitaal, 4% rente berekend over het gemiddeld geïnvesteerde bedrag. Dit bedrag is voor die duurzame productiemiddelen, waarover wordt afgeschreven, gesteld op 60% van de getaxeerde vervangingswaarde in 1952. Deze rente is berekend onafhankelijk van het feit, of met eigen dan wel vreemd kapitaal wordt gewerkt, dus of werkelijk rente wordt betaald.

De afschrijvingen op de duurzame productiemiddelen zijn, evenals de rente, berekend op basis van de vervangingswaarde van die productiemiddelen in het desbetreffende teeltjaar.

Voor klein gereedschap is geen afschrijving toegepast, doch zijn de aanschaffingen gedurende het boekjaar als kosten (onderhoud) geboekt.

Voor pachtbedrijven is opgenomen de werkelijk betaalde pacht, verminderd met de getaxeerde huurwaarde van een eventueel op het gepachte bedrijf aanwezige woning, waarvan de huur in de totale pachtsom van het bedrijf is begrepen.

Voor zover grond- en polderlasten ook betrekking hebben op een eigen woning, is daarvoor een geschat bedrag in mindering gebracht.

Arbeidskosten

Voor vreemd personeel zijn de werkelijk betaalde lonen en sociale lasten opgenomen. Voor de handenarbeid, die door de ondernemer en zijn gezinsleden is verricht, is het loon berekend. Hiertoe is de door hen verrichte hoeveelheid handenarbeid geschat.

Deze arbeid is gewaardeerd overeenkomstig het loon (vermeerderd met sociale lasten) uit de Collectieve Arbeidsovereenkomst (of bindende regeling) voor volwassen arbeiders resp. vrouwen en jeugdigen.

Leiding, toezicht en risico

Voor het geven van leiding en toezicht en voor het dragen van risico door de tuinbouwer is, zoals reeds vermeld, geen bedrag onder de kosten opgenomen. Dit zou alleen mogelijk zijn geweest, indien voor de beloning van deze functies bruikbare - objectieve - normen bekend zouden zijn, hetgeen niet het geval is.

Onderhoud

Hieronder konden uiteraard niet worden opgenomen de loonkosten van door eigen personeel, gezinsleden of ondernemers uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden. Bedragen, die door de administratiekantoren als onderhoud werden opgegeven, maar die naar onze maatstaven als vernieuwingen moesten worden aangemerkt, zijn niet hierin opgenomen.

Materialen

Deze rubriek omvat de kosten van meststoffen, bestrijdingsmiddelen, zaad- en pootgoed, bind- en steunmateriaal, brandstoffen, enz. dus bedrijfsbehoeften, die in het algemeen in één keer in het productieproces opgaan.

Veekosten

Aangezien in verschillende gebieden vee op de bedrijven voorkomt, zijn de kosten, die rechtstreeks ten laste van dit vee kunnen worden gebracht - gezien het bijzondere karakter van deze kosten - afzonderlijk vermeld. De opbrengsten van vee zijn opgenomen onder "Landbouw- en veeteeltproducten".

Belastingen (excl. grondbelasting)

Deze post bevat in hoofdzaak motorrijtuigen-, omzet- en ondernemingsbelasting (nabetalingen), welke belastingen volledig overeenkomstig de opgaven zijn opgenomen.

Overige kosten

Alle hiervóór niet genoemde kosten zijn onder dit hoofd vermeld, nl. werk door derden (bestaande uit loonploegen, loonfraisen, loonsproeien, grondontsmetten, enz.), afleveringskosten (voor zover niet door de veiling ingehouden), electriciteit, water, verzekeringen, administratiekosten, reiskosten, abonnementen, enz.

Opbrengsten

Opgenomen zijn de opbrengsten - nader gesplitst per tak van tuinbouw - welke, hetzij via de veiling (netto), hetzij bij rechtstreekse levering aan de handel (b.v. bloembollen) zijn verkregen. Ter zake van verbruik van producten uit eigen bedrijf werden de bedragen, welke op basis van fiscale normen door de administratiekantoren waren vermeld, aangehouden. Bij de groenten en bloembollen zijn de heffingen ter zake van de minimum-prijsregelingen eveneens van de opbrengsten in mindering gebracht. Een andere methode kon niet worden gevolgd, daar de meeste administratiekantoren niet in staat waren, de heffingen afzonderlijk op te geven. Vroege aardappelen en aardbeien zijn onder "groenten" opgenomen.

Het inkomen van de ondernemer

Dit inkomen wordt berekend door het verschil tussen de totale opbrengsten en de totale kosten, te vermeerderen met de onder de kosten opgenomen vergoeding voor de handenarbeid van de ondernemer. Door gebruik van eigen kapitaal wordt dit inkomen nog verhoogd met de rente, welke bij belegging van het kapiteal zou zijn verkregen. Dit inkomstenbestanddeel wordt berekend door het - als kosten gecalculeerde - rentebedrag te verminderen met de betaalde rente.

In bijlage 9 is het aldus berekende inkomen van de ondernemer in kolom 4 vermeld. Daar ook de arbeid door gezinsleden als kosten zijn aangemerkt, moet het bedrag in kolom 4 nog met dit kostenbedrag (kolom 5) worden verhoogd om het totale inkomen van het gezin van een ondernemer (kolom 6) te verkrijgen.

Tenslotte is in kolom 7 vermeld, welke bedragen gedurende 1952 voor privé-doeleinden aan het bedrijf zijn onttrokken. Indien het bedrag van kolom 6 hoger is dan dat van kolom 7, is de kapitaals-positie van het bedrijf verbeterd; vermeldt kolom 7 daarentegen een hoger bedrag dan kolom 6, dan vond intering op het bedrijfskapitaal plaats.

Het arbeidsinkomen

Tenslotte wordt nog onderscheiden het arbeidsinkomen.

Onder arbeidsinkomen wordt verstaan het bedrag, dat door hen, die arbeid in het bedrijf hebben verricht, op grond daarvan als inkomen is ontvangen. De beloning voor het dragen van het, hiervan niet te scheiden, ondernemersrisico is daarbij tevens inbegrepen.

Dit inkomen wordt derhalve berekend, door het bedrijfsresultaat te vermeerderen met het bedrag, dat als kosten van arbeid is op-genomen.

In de bijlagen 1 t/m 3 is dit arbeidsinkomen per manjaar arbeidsbezetting tot uitdrukking gebracht.

§ 3. Groepering der gegevens

Bij de onderscheiding der bedrijfstypen is gebruik gemaakt van de volgende begrippen:

1. Tak van tuinbouw.
   (Groenteteelt, fruitteelt, bloementeelt, bloembollenteelt, enz.)
2. Bedrijfsvorm
   (Staandglas verwarmd, staandglas onverwarmd, platglas, open grond enz. Onder open grond wordt verstaan die grond, welke tijdens het groeiproces tot het moment van het oogsten van het daarop geteelde gewas niet met glas bedekt is)
3. Bedrijfstype.
   Dit is bepaald, door aan te geven, welke takken van tuinbouw in het bedrijf worden aangetroffen, gecombineerd met de vorm, waarin deze worden uitgeoefend.

In een zelfde bedrijfstype kunnen verschillende gewassen (en eventueel teeltwijzen) voorkomen. De concrete aanduiding van het bijzondere bedrijfstype op basis van de in feite geteelde gewassen is verder geschied, door deze gewassen te noemen. Over de in werkelijkheid op de bedrijven geteelde gewassen zijn in de meeste gevallen geen gegevens verzameld, omdat voor bepaalde gebieden bepaalde gewassen en combinaties van gewassen kenmerkend zijn. Deze wetenschap werd een voldoende basis geacht om de geteelde gewassen, vermeld in de bijlagen, aan te geven.

§ 4. V e r g e l i j k b a a r h e i d v a n d e g e g e v e n s

a. Vergelijkbaarheid van de gebieden onderling

Ten einde de verkregen uitkomsten vergelijkbaar te maken, zijn de kosten- en opbrengstcijfers o.m. uitgedrukt per ha beteelbare oppervlakte (bijlage 4). Als gevolg van de onderling verschillende samenstelling van de bedrijven (bijvoorbeeld bedrijven, geheel of gedeeltelijk met staand- en/of platglas tegenover bedrijven met uitsluitend open grond) geven de aldus berekende cijfers zeer typerende verschillen te zien.

Zo blijken de totale opbrengsten van de bedrijven met overwegend groenten in de open grond per hectare in het gebied De Langedijk f. 3.572,- te bedragen, tegen de kosten f. 3.450,-. De totale opbrengst per hectare van de bedrijven met overwegend platglas, een bedrijfstype, dat in het gebied Pijnacker-Delft-Den Hoorn normaal is, beloopt daarentegen niet minder dan f. 23.283,-. Een bedrag van f. 22.739,- aan kosten staat daar echter tegenover.

Het zal duidelijk zijn, dat bij deze zeer grote verschillen - als gevolg van het verschil in bedrijfstype - de opbrengsten en kosten, uitgedrukt per hectare, slechts een bruikbare maatstaf voor onderlinge vergelijking der uitkomsten vormen voor bedrijven van gelijke structuur. Daarbuiten heeft deze norm slechts een betrekkelijke betekenis.

Om die reden is gezocht naar een meer algemeen bruikbare norm voor vergelijking der bedrijven. Daartoe zijn de opbrengsten uitgedrukt per f. 100,- kosten voor de verschillende bedrijfstypen.

Hoewel deze procentuele uitdrukkingsvorm een beter inzicht in de rentabiliteit geeft dan het uitdrukken van kosten en opbrengsten per hectare, schenkt zij als kengetal, voor de vergelijking

van de rentabiliteit der gebieden onderling, slechts bevrediging voor zover daaraan geen conclusies ten aanzien van de werkelijke, in guldens uitgedrukte, rentabiliteit worden verbonden. Doet men dit wel, dan zou men b.v. in Avenhorn-Berkhout, dat per f 100,- kosten een opbrengst van f 128,- verkreeg, een hoog winstcijfer verwachten. Aangezien echter de kosten van dit bedrijfstype naar verhouding laag zijn, is de winst niet hoger dan f 3.034,- per bedrijf. Voor de - kapitaalintensieve - Westlandse bedrijven daarentegen, zou een winst ad 28% van de kosten een bedrag van rond f 9.500,- hebben uitgemaakt.

Er is dan ook eveneens van de in geld uitgedrukte bedrijfsresultaten een, voor de gebieden onderling vergelijkbare, opstelling gemaakt en wel in bijlage 9, waarin dit bedrijfsresultaat als bestanddeel van het inkomen per ondernemer en diens gezin tot uitdrukking is gebracht.

Deze bijlage geeft een interessant beeld van de grootte en de samenstelling van het gezinsinkomen per gebied en van de verschillen, welke daarin ten opzichte van de gebieden onderling, bestaan.

Als voorbeeld hiervan kunnen weer de gebieden Avenhorn-Berkhout en het Westland dienen, waarvan de winst op 28 resp. 7% van de kosten werd berekend.

Uitgedrukt per ondernemer bedragen de cijfers:

	Avenhorn-Berkhout (winst 28% van de kosten)	Westland (winst 7% van de kosten)
a. bedrijfsresultaat	3.034,-	2.098,-
b. handenarbeid van de ondernemer	3.385,-	3.450,-
inkomen van de ondernemer (excl. rente)	6.419,-	5.548,-
c. rente van eigen kapitaal	635,-	3.808,-
inkomen van de ondernemer (incl. rente)	7.054,-	9.356,-
d. handenarbeid gezinsleden	1.545,-	2.229,-
verteerbaar gezinsinkomen	8.599,-	11.585,-

Duidelijk blijkt de betekenis van de rente als inkomenselement voor de glastuinder, terwijl ook het grotere gebruik van de arbeidskracht der gezinsleden tot een hoger (gezins)inkomen in het Westland leidt.

b. Vergelijkbaarheid der gegevens over 1952 ten opzichte van 1951

Door de verscheidenheid, die zich in de tuinbouw - zelfs per gebied - voordoet enerzijds en door het vrij beperkte aantal waarnemingen, dat per gebied kon worden verkregen anderzijds, brengen de jaarlijks voorkomende mutaties in het aantal deelnemende bedrijven tevens ieder jaar een wijziging mede van de gemiddelde bedrijfsgrootte en van de mate, waarin deze oppervlakte (o.a. door glasgebruik en gewaskeuze) is benut.

Aangezien de kosten en de opbrengsten per bedrijf en per hectare zijn uitgedrukt, is, bij een sterke verandering van de gemiddelde in de Statistiek vertegenwoordigde bedrijfsstructuur, rechtstreekse vergelijking van de berekende kosten en opbrengsten niet mogelijk.

Dit komt in het bijzonder in de glasgebieden tot uiting, doordat b.v. wijziging in de, uit kostenoogpunt minder belangrijke oppervlakte open grond, dezelfde invloed op de omrekening tot het hectare-cijfer uitoefent, als de wijzigingen in de glasoppervlakten.

Bij het hanteren en het vergelijken van de cijfers dient met deze omstandigheden rekening te worden gehouden.

Afgezien van wijzigingen in het gemiddelde bedrijfstype, hebben de voornoemde oppervlaktewijzigingen uiteraard geen invloed op het in procenten tot uitdrukking gebrachte bedrijfsresultaat (opbrengsten in procenten van de kosten). Voor vergelijking der rentabiliteit van een zelfde gebied, over een reeks van jaren is deze - procentuele - uitdrukkingsvorm dan ook zeer goed bruikbaar.

Er dient echter rekening mede te worden gehouden, dat de in tabel II vermelde opbrengsten per f 100,- kosten voor de jaren 1946 t/m 1948 niet zonder meer kunnen worden vergeleken met die van 1949 t/m 1952, aangezien met ingang van 1949 bij het bepalen van afschrijving en rente van de werkelijke vervangingswaarde werd uitgegaan, terwijl van 1946 t/m 1948 de vervangingswaarde werd gesteld op 2½ maal de prijs van 1939. Zoals in het rapport voor het teeltjaar 1949 vermeld, veroorzaakte deze wijziging voor de glasgebieden

een stijging van de totale kosten met ± 2½%, voor de opengronds-gebieden was deze stijging ongeveer 1 à 1½%.

Voor een uitvoerige uiteenzetting van deze en andere minder belangrijke storende factoren, raadplege men blz. 26 van het hiervoorgenoemde rapport over 1949.

Zoals elders in dit rapport reeds is vermeld, dient tevens rekening te worden gehouden met het feit, dat met ingang van het teeltjaar 1952 de afschrijvingspercentages der duurzame productiemiddelen zijn herzien. Deze herziening leidde tot een lagere kostenberekening, waardoor de opbrengsten, uitgedrukt in procenten van deze lager berekende kosten voor de kapitaalintensieve gebieden rond 3% hoger uitvielen dan bij toepassing der oude afschrijvingspercentages het geval zou zijn geweest. Bij vergelijking van de rentabiliteitscijfers van deze glasgebieden over 1952 met die over 1949, 1950 en 1951 dienen de rentabiliteitscijfers over deze laatstgenoemde jaren derhalve met gemiddeld 3% te worden verhoogd. Het een en ander is niet van toepassing op het gebied Aalsmeer, voor zover het het teeltjaar 1951 betreft. Voor dit gebied werd de herziening nl. reeds in 1951 doorgevoerd.

§ 5. De mate, waarin de verkregen cijfers een volledig en juist beeld geven

Ter beantwoording van de vraag, in hoeverre de cijfers een betrouwbaar, representatief beeld van de werkelijke rentabiliteit in de onderscheiden gebieden geven, dient te worden onderscheiden:

I. de betrouwbaarheid van de cijfers der ingeschakelde bedrijven,
II. de betrouwbaarheid van de steekproef voor het desbetreffende gebied.

ad I. De betrouwbaarheid van de cijfers der ingeschakelde bedrijven.
De cijfers van deze Statistiek zijn, zoals bekend, ontleend aan:
a. balansen en winst- en verliesrekening, welke voor fiscale aangifte zijn samengesteld,
b. aanvullende opgaven van bedrijfsgegevens.

ad a. De fiscale cijfers

Het voorbehoud, dat wij op pag. 50 ten aanzien van de waarde van deze Statistiek hebben gemaakt, heeft ten dele betrekking op

de basis, waarop zij rust. Ongetwijfeld is het zo, dat een boekhouding, die is opgezet voor belastingdoeleinden, minder goed bruikbaar is voor het bepalen van het bedrijfeconomisch resultaat. Er zijn echter, zoals hieronder blijkt, enkele mogelijkheden van contrôle, die ten goede werken.

1. De opbrengsten

Het is o.i. aannemelijk, dat de veilingopbrengsten op juiste wijze zijn verantwoord. In de gevallen, waarin door ons hiernaar een onderzoek kon worden ingesteld, werd deze mening bevestigd.

2. De kosten

Door de gedetailleerde opgave der kostenbestanddelen is het mogelijk sterk van normaal afwijkende cijfers te signaleren en deze met het desbetreffenden administratiekantoor te bespreken. Deze kosten hadden in veel gevallen betrekking op de uitgaven voor onderhoud. Voor zover mogelijk werden uitgaven voor vernieuwing geëlimineerd. Ook kwam het voor, dat de uitgaven voor arbeidsloon niet in overeenstemming waren met de op het bedrijf opgenomen gegevens betreffende de arbeidsbezetting. Voorts kan contrôle worden uitgeoefend op de pachtkosten en grond- en polderlasten, door vergelijking van de bedrijfsgegevens met de - langs andere weg verkregen - financiële gegevens. Er is dan ook in meer dan één opzicht een globale contrôle der kosten mogelijk.

3. De toelichting

De eindresultaten worden, voor zover mogelijk, getoetst aan de productie- en afzetgegevens in de desbetreffende gebieden. De op grond hiervan niet aannemelijke cijfers worden onder voorbehoud opgenomen.

ad b. De aanvullende gegevens

Voor de berekening van de in te calculeren lonen voor handenarbeid door ondernemer en gezinsleden, voor de vermelding van bedrijfstypegegevens en bedrijfsoppervlakte, alsmede van de inventarisgegevens (voor de bepaling van rente en afschrijving) wordt de assistentie verkregen van de Rijkstuinbouwvoorlichtingsdienst. De indruk van de mate van accuratesse, waarmede deze gegevens zijn verzameld, is over het algemeen vrij gunstig.

ad II. De betrouwbaarheid van de steekproef voor het desbetreffende gebied

Deze Statistiek houdt in een steekproef van de bedrijfsresultaten, welke door bij administratiekantoren en boekhoudbureaux aangesloten bedrijven werden behaald. Wij hebben de indruk, dat de vraag, of deze categorie van bedrijven representatief voor de tuinbouw kan worden geacht, in het algemeen wel bevestigend kan worden beantwoord, met uitzondering evenwel ten aanzien van de grote bedrijven. De cijfers voor de bollenstreek b.v. zijn met 20 bedrijven ter grootte van gemiddeld ± 2½ ha (1½ - 4 ha) voor het gebied niet representatief, aangezien het grootbedrijf er niet in voorkomt.

Ten einde een indruk te geven van de mate van representativiteit van de steekproef, is voor een der belangrijkste gegevens voor de beoordeling van het bedrijfsresultaat, nl. de opbrengst per f 100,- kosten, in tabel I de z.g. standaardfout (standaardafwijking van het gemiddelde) in procenten (van de kosten) aangegeven. Naarmate deze kleiner is, mag worden aangenomen, dat het werkelijke gemiddelde van de bij de boekhoudbureaux aangesloten bedrijven met grotere waarschijnlijkheid wordt benaderd door het steekproefgemiddelde.

E. TOELICHTING OP DE BIJLAGEN

Enkele aanvullende opmerkingen dienen ter toelichting van de bijlagen nog te worden gemaakt, mede om het hanteren van deze Statistiek gemakkelijker te maken.

De bijlagen 1 t/m 3 geven de resultaten van het onderzoek voor de in de Statistiek opgenomen takken van tuinbouw per bedrijf.

Op bijlage 4 is een specificatie gegeven van de kosten en de opbrengsten in guldens per hectare.

Op bijlage 5 is een specificatie gegeven van de kosten en de opbrengsten in procenten van de totale kosten resp. opbrengsten.

Naast het grondgebruik in aren van elk der onderdelen van het bedrijf is in de bijlagen 1 t/m 3 getracht, een globale indruk te geven van de betekenis dezer onderdelen. Dit is geschied door aan te geven welk deel, in procenten uitgedrukt, van de totale arbeid aan ieder onderdeel wordt besteed. In feite is dit geschied, door voor de verschillende onderdelen vast te stellen, hoeveel arbeid ongeveer normaal per eenheid oppervlakte nodig is. Daarbij is als ruwe maatstaf voor de herleiding aangenomen, dat een manjaar arbeid wordt gevraagd voor de verzorging van:

770 ramen platglas (met neventeelten),
2.100 m2 staand glas met groenten (verwarmd en onverwarmd),
2.400 m2 staand glas met fruit (verwarmd),
2.650 m2 staand glas met fruit (onverwarmd),
70-90 aren open grond (arbeidsintensief),
120 aren open grond (half intensief),
180-200 aren open grond (extensief),
225 aren struikvorm boomgaard,
320 aren hoogstam boomgaard,
6 ha akkerbouw,
8 ha weidebouw.

De aandacht zij er dus nogmaals op gevestigd, dat het hier zeer globale normen ten behoeve van de vergelijking van de betekenis der bedrijfsonderdelen betreft.

Door de genormaliseerde arbeidsbezetting in procenten weer te geven achter de desbetreffende bedrijfsonderdelen, kon een beter

inzicht worden gegeven van de betekenis, die deze onderdelen voor het bedrijf hebben.

Op deze bijlagen is tevens de samenstelling en de grootte van de arbeidsbezetting per bedrijfstype in manjaren, alsmede het arbeidsinkomen per manjaar tot uitdrukking gebracht.

Ten einde een indruk te geven van de verhouding tussen de niet- en de welbetaalde arbeid in de verschillende bedrijfstypen, is op bijlage 6 een overzicht gegeven van de procentuele samenstelling der totale arbeidskosten (het uit handenarbeid verkregen inkomen), verdeeld over:

1. de handenarbeid van de ondernemer,
2. de handenarbeid van de gezinsleden,
3. het loon voor het personeel.

In bijlage 7 is de spreiding van het voor elk gebied berekende gemiddelde van de opbrengsten per f 100,- kosten, grafisch voorgesteld. De uitkomsten per bedrijf zijn daarbij nader per grootteklasse onderscheiden.

Ten einde de invloed van de samenstelling der arbeidsbezetting op de bedrijfsuitkomsten tot uitdrukking te brengen, is in bijlage 8 een indruk gegeven van de mate, waarin de uitkomsten der eenmansbedrijven resp. de gezinsbedrijven ten opzichte van de personeelsbedrijven gemiddeld verschilden.

In bijlage 9 is het bedrijfsresultaat, het inkomen en het gezinsinkomen per ondernemer tot uitdrukking gebracht. Aangezien vrijwel in elk gebied bedrijven voorkomen met meer dan 1 ondernemer, zijn de in bijlage 9 opgenomen resultatencijfers niet gelijk aan die, welke voor het gemiddeld bedrijf werden berekend (bijlage 1 t/m 3).

B I J L A G E N

BEDRIJVEN MET OVERWEGEND GROENTEN IN DE OPEN GROND

Overzicht van het grondgebruik, de kosten en opbrengsten en de arbeidsbezetting, gemiddeld per bedrijf over het teeltjaar 1952

Bedrijfstype	Overwegend groenten in de open grond		Overwegend groenten in de open grond met bloembollen						Overwegend groenten in de open grond met staand- en platglas	
Tuinbouwgebied	De Langendijk		De Streek		Avenhorn-Berkhout		Kennemerland		Ter Aar	
Voornaamste producten	Sluitkool Pootaardappelen		Vroege aardappelen Late bloemkool Bloembollen		Vroege aardappelen Pootaardappelen Peen, uien, kroten, sluitkool bloembollen		Aardbeien Bonen Peen Bladgroente Bloembollen		Peulen Bonen Augurken	
Aantal bedrijven	34		31		40		35		20	
Grondgebruik in aren per bedrijf		%		%		%		%		%
1. Groenten open grond	278	85	277	81	215	82	84[1]	56	101	68
2. Bloemen open grond							2	2	2	2
3. Bloembollen	23	14	46	18	27	18	31	28	1	1
4. Platglasteelten	–	–					4	9	2	5
5. Groenten onder staandglas							1	3	9	21
6. Bloemen onder staand glas									1	2
7. Fruit open grond							1	–		–
8. Zaadteelt	1	–	3	1	–	–				
9. Akkerbouw en grasland	9	1					20	2	11	1
Totale beteelbare oppervlakte	311	100	326	100	242	100	143	100	127	100

De onder het percentage geplaatste getallen geven de normale arbeidsbehoefte aan voor het betreffende bedrijfsonderdeel.

1) waarvan 31 are aardbeien

L.E.I.
560

Specificatie van kosten en opbrengsten in guldens per bedrijf

KOSTEN:					
1. Afschrijving, rente, pacht, gr.- en polderlasten	1904	2360	1405	1303	1867
2. Arbeid	5639	7866	6142	6227	6043
3. Onderhoud	402	873	763	349	590
4. Materialen	1753	2557	1459	1524	1766
5. Veekosten	-	-	16	760	150
6. Belastingen	39	42	18	89	*/. 5
7. Overige kosten	992	1068	859	620	359
Totale kosten	10729	14766	10662	10872	10770
OPBRENGSTEN:					
1. Groenten en fruit	9392	14235	9991	5435	11521
2. Bloemen	-	-	-	490	1132
3. Bloembollen	1356	4125	3357	3449	210
4. Landbouw- en veeteeltproducten	-	-	25	1386	246
5. Overige opbrengsten	360	190	323	360	283
Totale opbrengsten	11108	18550	13696	11120	13392
Bedrijfsresultaat	379	3784	3034	248	2622
Opbr. per f. 100,- kosten	104	126	128	102	124
Aantal ondernemers per bedrijf	1,2	1,1	1,0	1,1	1,1
ARBEIDSBEZETTING IN MANJAREN PER BEDRIJF					
1. Ondernemer(s)	1,1	1,1	1,1	1,2	1,1
2. Gezinsleden	0,2	0,6	0,6	0,6	0,8
3. Vast personeel	0,4	0,5	0,3	0,1	0,1
4. Los personeel	0,1	0,3	0,1	0,2	0,1
Totaal	1,8	2,5	2,1	2,1	2,1
Arbeidsinkomen per manjaar	3383	4570	4464	3071	4090

L.E.I.
560

BEDRIJVEN MET OVERWEGEND STAAND- EN/OF PLATGLAS

Overzicht van het grondgebruik, de kosten en opbrengsten en de arbeidsbezetting, gemiddeld per bedrijf, over het teeltjaar 1952

Bedrijfstype	Overwegend staandglas met platglas en open grond		Staand- en platglas met open grond		Overwegend platglas met staandglas		Staand- en platglas met open grond		Overwegend platglas met open grond	
Tuinbouwgebied	Westland		Berkel Bleiswijk Rotterdam		Pijnacker Delft Den Hoorn		Zwijndrecht e.o.		Hoogezand Sappemoer	
Voornaamste producten	Tomaten Druiven Perziken Meloenen		Tomaten Komkommers Sla		Komkommers Sla Tomaten Bloemkool		Sla Bloemkool Komkommers Tomaten		Komkommers Spitskool Pronkbonen	
Aantal bedrijven	33		63		25		15		25	
Grondgebruik in aren per bedrijf		%		%		%		%		%
1. Aantal ramen platglas	341		730		2049		998		1005	
2. Platglasteelten	9,2	12	21,0	31	69,3	65	26,0	37	34,3	59
3. Fruit staandglas verwarmd	7,7	9			1,1	1			0,1	-
4. Fruit staandglas onverwarmd	16,6	17	0,1	-	1,0	1				
5. Groenten staandglas verwarmd	20,8	28	20,5	31	12,9	15			1,6	4
6. Groenten staandglas onverwarmd	13,2	17	9,7	15	6,7	8	9,6	13	0,4	1
7. Bloemen staandglas verwarmd	0,4	1	1,0	2						
8. Bloemen staandglas onverwarmd			0,5	1						
9. Groenten open grond	43,8	14	46,3	17	37,0	10	129,6	50	64,5	32
10. Bloemen open grond	0,4	-	3,2	2						
11. Diverse tuinbouwgewassen	9,6	2					0,4	-	1,6	-
12. Akkerbouw en grasland	1,3	-	15,7	1			4,4	-	66,5	4
Totaal beteelbare oppervlakte	123	100	118	100	128	100	170	100	169	100

De onder het percentage geplaatste getallen geven de normale arbeidsbehoefte aan voor het betreffende bedrijfsonderdeel.

L.E.I.
560

Specificatie van kosten en opbrengsten in guldens per bedrijf

KOSTEN:					
1. Afschrijving, rente, pacht, grond- en polderlasten	9946	7242	7432	3567	3009
2. Arbeid	10978	8255	11263	8739	7475
3. Onderhoud	2272	2203	1496	817	513
4. Materialen	8573	8872	6990	2703	2837
5. Veekosten	403	412	552	75	158
6. Belastingen	105	41	25	203	15
7. Overige kosten	1524	1527	1316	669	404
Totale kosten	33801	28552	29074	16773	14411
OPBRENGSTEN:					
1. Groenten en fruit	31896	26784	28394	15885	12696
2. Bloemen	1983	1323	-	-	-
3. Landbouw- en veeteeltproducten	363	455	333	74	698
4. Overige opbrengsten	1784	571	1043	542	222
Totale opbrengsten	36026	29133	29770	16501	13616
Bedr. resultaat (% is verlies)	2225	581	696	% 272	% 795
Opbr. per f. 100,- kosten	107	102	102	98	94
Aantal ondernemers per bedrijf	1,1	1,1	1,0	1,3	1,1
ARBEIDSBEZETTING IN MANJAREN PER BEDRIJF					
1. Ondernemer(s)	1,1	1,1	1,1	1,4	1,1
2. Gezinsleden	1,0	0,3	0,8	0,5	0,2
3. Vast personeel	1,2	1,3	1,5	0,9	0,7
4. Los personeel	0,3	0,1	0,3	0,1	0,5
Totaal	3,6	2,8	3,7	2,9	2,5
Arbeidsinkomen per manjaar	3653	3149	3210	2906	2688

L.E.I.
560

BEDRIJVEN MET OVERWEGEND BLOEMBOLLEN- RESP. BLOEMENCULTUUR

Overzicht van het grondgebruik, de kosten en opbrengsten en de arbeidsbezetting, gemiddeld per bedrijf, over het teeltjaar 1952

Bedrijfstype (hoofdgewas)	Bloembollenstreek		Aalsmeer		Aalsmeerse bedrijven onderscheiden naar bedrijfstypen						
					Rozen	Rozen met anjers	Anjers	Seringen	Potplanten met seringen	Potplanten	Gemengde bedrijven met rozen als belangrijkste gewas
Aantal bedrijven	20		74 1)		10	9	13	12	6	12	9
Grondgebruik in aren per bedrijf:		%		%							
Bloembollen	192	97									
Rozen: 1 jarig			1,2	3	3,8	3,3	0,6				0,9
meerjarig			5,8	15	14,2	12,7	5,6	0,7			8,5
Anjers: 1 jarig			3,2	10	1,2	6,9	8,4	2,0	0,6	1,4	
meerjarig			3,1	10	0,6	4,0	10,2	1,0	3,5	1,4	
Seringenkas 2)			1,3		0,1		0,1	3,7	4,5	0,5	1,0
" akker			21,0	20	1,0	1,0	1,0	62,0	69,0	10,0	11,0
Potplanten: warme kas			2,0	24					5,3	9,6	0,4
seringenkas 3)			(0,4)					(1,2)	(1,8)	(0,1)	
warme bak			1,3	9					6,4	4,8	
koude bak			0,5						1,3	2,5	
Overige glascultures:											
warme kassen			0,8	2	0,1	1,0		0,5	0,8	0,3	3,6
seringenkassen 3)			(0,5)				(0,1)	(2,1)		(0,2)	(0,6)
koude kassen			0,1					0,2	0,2		
koude bakken			0,2	1		0,1	0,2	0,3	1,0		0,2
Open grond cultures, bestemd voor de kas (excl. trekheesters)			2,0	2		1,0		5,0	9,0	3,0	1,0
Overige bloemisterij in de open grond			5,0	3	5,0	1,0	3,0	6,0	5,0	7,0	9,0
Kweekkassen			0,3		0,1	0,4	0,4	0,2	0,4	0,5	0,2
Groenten en fruit	14	2	6,0	1	7,0	11,0	8,0	2,0	4,0	5,0	8,0
Leegland	19										
Akkerbouw en grasland	13	1									
Totale beteelbare oppervlakte	238	100	53,8	100	33,1	42,4	37,5	83,6	111,0	46,0	43,8

De onder het percentage geplaatste getallen geven de normale arbeidsbehoefte aan voor het betreffende bedrijfsonderdeel

1) incl. 3 bedrijven, die niet onder een der genoemde groepen waren onder te brengen;
2) incl. andere trekheesters;
3) voor dubbeltellingen tussen haakjes geplaatst.

L.E.I.
560

Specificatie van kosten en opbrengsten in guldens per bedrijf

KOSTEN:									
1. Afschrijving, rente, pacht, grond- en polderlasten	4210	4840	3450	5610	5020	3160	8890	6600	2740
2. Arbeid	12565	10710	5660	9000	7780	9780	27380	14770	6900
3. Onderhoud	1323	2240	1690	2080	2490	1140	4770	3190	1260
4. Brandstoffen	} 5102	5160	5540	6880	4700	2400	9110	6230	3610
5. Overige materialen		3890	1760	2480	2630	1790	7330	10290	1600
6. Belastingen	189	130	100	200	70	-	330	310	60
7. Overige kosten	2657	990	650	1010	1070	580	1870	1540	610
Totale kosten	26046	27960	18850	27260	23760	18850	59680	42930	16780
OPBRENGSTEN:									
1. Bloembollen (incl. contractteelt)	30818	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Bloemen	-	28660	20910	28720	28900	17850	59800	41210	15670
3. Mutaties waarde plantopstand	457	420	1110	2140	°/.290	450	°/.950	120	°/.100
4. Landbouw- en veeteeltproducten	29	-	-	-	-	-	-	-	-
5. Overige opbrengsten	1072	-	-	-	-	-	-	-	-
Totale opbrengsten	32376	29080	22020	30860	28610	18300	58850	41330	15570
Bedrijfsresultaat (°/. is verlies)	6330	1120	3170	3600	4850	°/.550	°/.830	°/.1600	°/.1210
Opbrengst per f. 100,- kosten	124	104	117	113	120	97	99	96	93
Aantal ondernemers per bedrijf	1,3	1,6	1,2	1,3	1,2	1,7	3,5	1,7	1,3
ARBEIDSBEZETTING IN MANJAREN PER BEDRIJF:									
1. Ondernemer(s)	1,2	1,8	1,3	1,5	1,3	1,6	4,0	1,9	1,5
2. Gezinsleden	0,3	0,3	0,2	0,5	0,4	0,2	-	0,2	0,7
3. Vast personeel	1,6	1,3	0,4	0,9	0,9	1,1	4,7	2,6	0,1
4. Los personeel	0,5	0,1	-	0,1	0,1	0,2	0,1	0,3	-
Totaal	3,6	3,5	1,9	3,0	2,7	3,1	8,8	5,0	2,3
Arbeidsinkomen per manjaar	5219	3350	4660	4260	4700	2940	3020	2650	2480

L.E.I.
560

SPECIFICATIE VAN DE KOSTEN EN DE

Bedrijfstype en tuinbouwgebied	Aantal bedrijven	Gem. opp. in aren p. bedrijf	Opbrengsten: Groenten en fruit	Bloemen	Bloembollen	Landbouw en veeteelt	Ov. opbrengsten	Totale opbrengsten
A. Overwegend groenten in de open grond								
1. De Langendijk	34	311	3020		436		116	3572
2. De Streek	31	326	4367		1265		60	5692
3. Avenhorn, Berkhout	40	242	4124		1386	10	133	5653
4. Kennemerland	35	143	3790	342	2405	967	250	7754
5. Ter Aar	20	127	9111	895	166	195	224	10591
B. Overwegend groenten en fruit onder staand- en/of platglas								
1. Westland	33	123	26047	1620		296	1457	29420
2. Berkel, Bleiswijk, Rotterdam	63	118	22751	1124		387	485	24747
3. Pijnacker, Delft, Den Hoorn	25	128	22206			261	816	23283
4. Zwijndrecht, e.o.	15	170	9329			43	318	9690
5. Hoogezand, Sappemeer	25	169	7524			414	131	8069
C. Overwegend bloembollen- resp. bloemencultuur								
1. Bloembollenstreek	20	238			12962	13	643	13618
2. Aalsmeer	74[1]	54		52516			764	53280
a. Rozen	10	33		63024			3349	66373
b. Rozen met anjers	9	42		67258			5023	72281
c. Anjers	13	38		77529			./.775	76754
d. Seringen	12	84		21337			537	21874
e. Seringen met potplanten	6	111		53517			./.853	52664
f. Potplanten	12	46		90017			271	90288
g. Gemengde bedrijven met rozen als belangrijkste gewas	9	44		36107			./.228	35879

1) Incl. 3 bedr. die niet onder een der genoemde groepen waren onder te brengen.

OPBRENGSTEN PER HECTARE OVER 1952 Bijlage 4

Kosten								Nettoresultaat per ha
Afschrijving, rente, pacht, grond- en polderlasten	Arbeid	Onderhoud	Materialen	Veekosten	Belastingen (excl. grondbel.)	Overige kosten	Totale kosten	
613	1814	129	564		12	318	3450	122
724	2413	268	785		13	328	4531	1161
579	2535	315	602	7	7	356	4401	1252
908	4342	244	1063	530	62	432	7581	173
1476	4779	466	1397	119	·/. 4	284	8517	2074
8122	8965	1856	7001	329	86	1244	27603	1817
6153	7012	1871	7536	350	34	1298	24254	493
5812	8809	1170	5467	432	20	1029	22739	544
2095	5132	480	1587	44	119	393	9850	·/.160
1783	4430	304	1681	94	9	239	8540	·/.471
1770	5285	557	2146	10	80	1107	10955	2663
8846	19622	4097	16576		249	1832	51222	2058
10403	17052	5083	22011		289	2002	56840	9533
13155	21084	4874	21911		468	2349	63841	8440
13464	20879	6668	19646		196	2873	63726	13028
3776	11689	1365	5009		5	688	22532	·/.658
7961	24496	4274	14714		299	1667	53411	·/.747
14415	32258	6962	36083		684	3368	93770	·/.3482
6307	15914	2906	12019		148	1381	38675	·/.2796

SPECIFICATIE VAN DE KOSTEN EN DE

Bedrijfstype en tuinbouwgebied	Aantal bedrijven	Opbrengsten					
		Groenten en fruit	Bloemen	Bloembollen	Landbouw en veeteelt	Overige opbrengsten	Totale opbrengsten
A. Overwegend groenten in de open grond							
1. De Langendijk	34	85		12		3	100
2. De Streek	31	77		22		1	100
3. Avenhorn, Berkhout	40	73		25	-	2	100
4. Kennemerland	35	49	4	31	13	3	100
5. Ter Aar	20	86	8	2	2	2	100
B. Overwegend groenten en fruit onder staand- en/of platglas							
1. Westland	33	89	6		1	4	100
2. Berkel, Bleiswijk, Rotterdam	63	92	5		1	2	100
3. Pijnacker, Delft, Den Hoorn	25	95			1	4	100
4. Zwijndrecht e.o.	15	96			1	3	100
5. Hoogezand, Sappemeer	25	93			5	2	100
C. Overwegend bloembollen- resp. bloemencultuur							
1. Bloembollenstreek	20			95	-	5	100
2. Aalsmeer	74 [1]		99			1	100
a. Rozen	10		95			5	100
b. Rozen met anjers	9		93			7	100
c. Anjers	13		101			*/.1	100
d. Seringen	12		98			2	100
e. Seringen met potplanten	6		102			*/.2	100
f. Potplanten	12		100			-	100
g. Gemengde bedrijven met rozen als belangrijkste gewas	9		101			*/.1	100

[1] Incl. 3 bedr. die niet onder een der genoemde groepen waren onder te brengen.

L.E.I.
560

OPBRENGSTEN IN PROCENTEN OVER 1952 Bijlage 5

Kosten							
Afschrijving, rente, pacht, grond- en polderlasten	Arbeid	Onderhoud	Materialen	Veekosten	Belastingen (excl. grondbelasting)	Overige kosten	Totale kosten
18	53	4	16		-	9	100
16	53	6	17		-	8	100
13	58	7	14	-	-	8	100
12	57	3	14	7	1	6	100
17	56	6	17	1	-	3	100
29	33	7	25	1	-	5	100
25	29	8	31	2	-	5	100
26	39	5	24	2	-	4	100
21	52	5	16	1	1	4	100
21	52	4	20	1	-	2	100
16	48	5	20	-	1	10	100
17	38	8	32		1	4	100
18	30	9	39		1	3	100
21	33	7	34		1	4	100
21	33	11	31		-	4	100
17	52	6	22		-	3	100
15	46	8	28		1	2	100
15	34	7	39		1	4	100
16	41	8	31		-	4	100

Bijlage 6

SPECIFICATIE VAN DE ARBEIDSKOSTEN IN PROCENTEN

Bedrijfstype en tuinbouwgebied	Totale arbeidskosten in guldens per ha	Handenarbeid ondernemer	Handenarbeid gezinsl.	Handenarbeid personeel in loondienst
		%	%	%
A. Overwegend groenten in de open grond				
1. De Langendijk	1814	62	8	30
2. De Streek	2413	46	19	35
3. Avenhorn, Berkhout	2535	55	25	20
4. Kennemerland	4342	62	25	13
5. Ter Aar	4779	55	37	8
B. Overwegend groenten en fruit onder staand- en/of platglas				
1. Westland	8965	33	22	45
2. Berkel, Bleiswijk, Rotterdam	7012	43	10	47
3. Pijnacker, Delft, Den Hoorn	8809	32	17	51
4. Zwijndrecht e.o.	5132	51	14	35
5. Hoogezand, Sappemeer	4430	45	8	47
C. Overwegend bloembollen- resp. bloemencultuur				
1. Bloembollenstreek	5285	35	6	59
2. Aalsmeer	19622	53	7	40
a. Rozen	17052	71	8	21
b. Rozen met anjers	21084	55	13	32
c. Anjers	20879	54	11	35
d. Seringen	11689	53	6	41
e. Seringen met potplanten	24496	48	-	52
f. Potplanten	32258	41	4	55
g. Gemengde bedrijven met rozen als belangrijkste gewas	15914	70	26	4

Bijlage 7

DE SPREIDING VAN DE WINSTGEVENDHEID DER ONDERSCHEIDEN BEDRIJVEN[1)]

A. BEDRIJVEN MET OVERWEGEND GROENTEN IN DE OPEN GROND

De Langendijk, 34 bedrijven

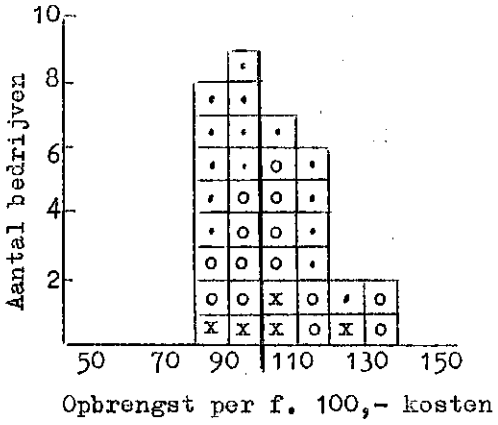

Avenhorn, Berkhout, 40 bedrijven

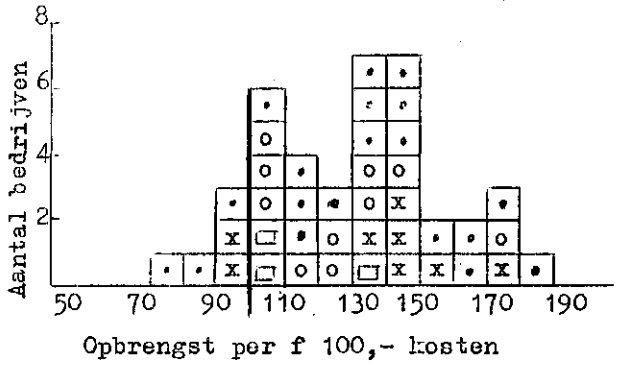

De Streek, 31 bedrijven

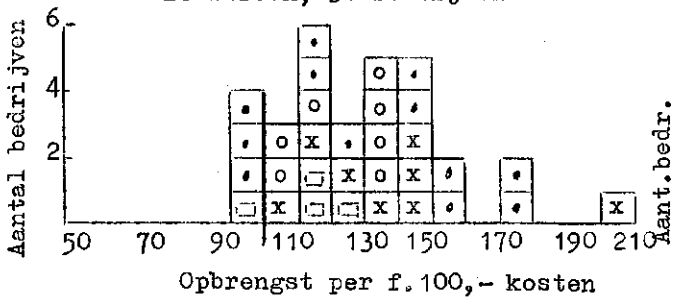

Ter Aar, 20 bedrijven

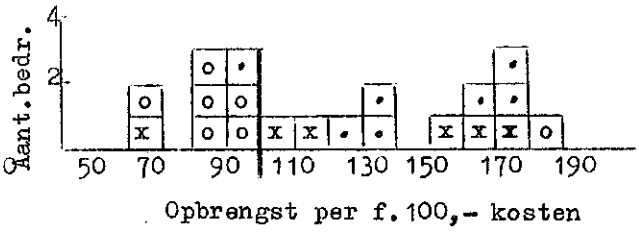

Kennemerland, 35 bedrijven

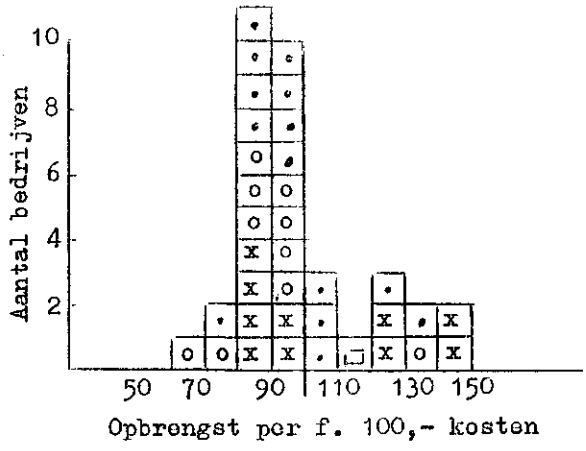

1) De uitkomsten zijn per grootteklasse nader onderscheiden:

•	bedrijven	met	een	arbeidsbezetting	van	minder dan 1,5	manjaren
o	"	"	"	"	"	1,5 - 2,5	"
x	"	"	"	"	"	2,5 - 4,5	"
□	"	"	"	"	"	4,5 of meer	"

L.E.I.
560

Bijlage 7 (vervolg)

B. BEDRIJVEN MET OVERWEGEND GROENTEN ONDER STAAND- EN/OF PLATGLAS

Hoogezand, Sappemeer; 25 bedrijven

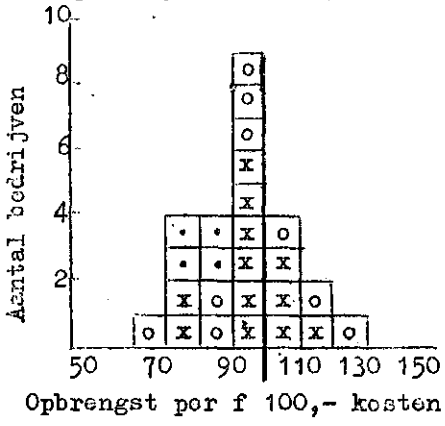

Westland, 33 bedrijven

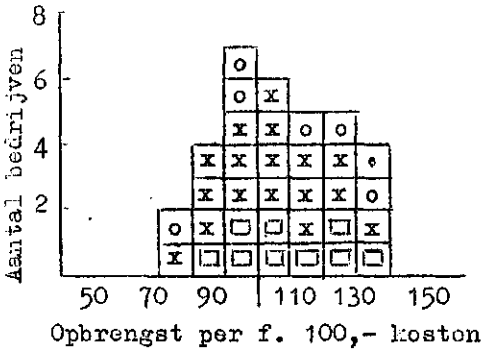

Delft, Den Hoorn, Pijnacker, 25 bedrijven

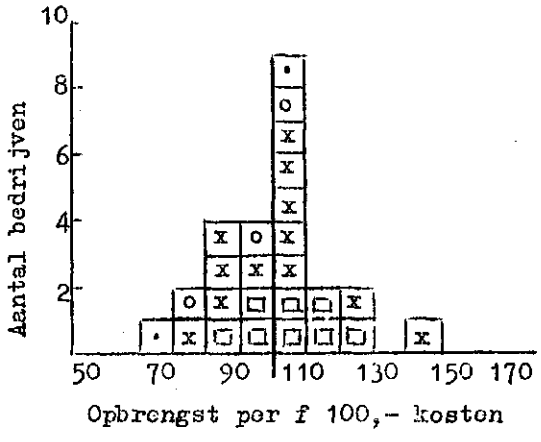

Berkel, Bleiswijk, Rotterdam, 63 bedrijven

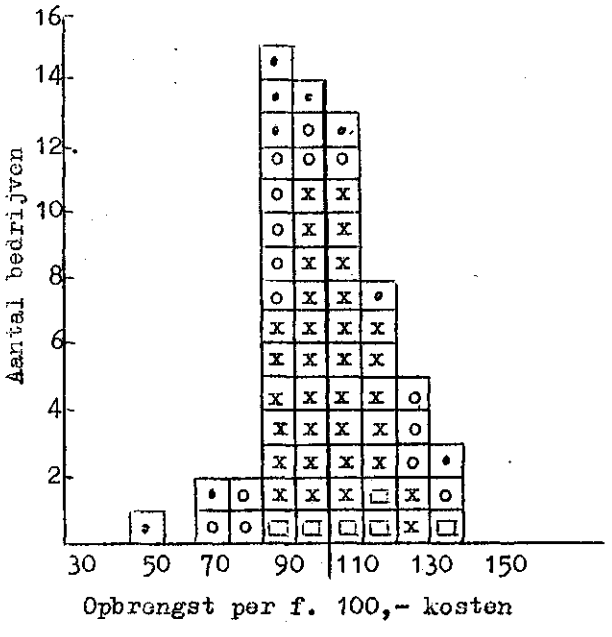

Zwijndrecht e.o., 15 bedrijven

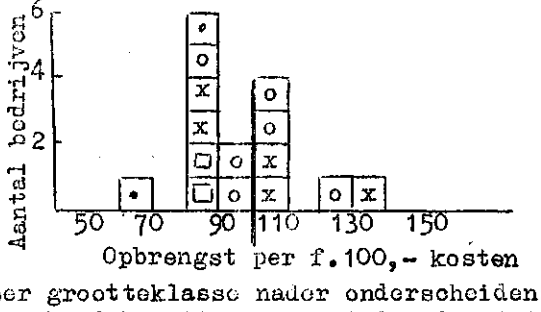

De uitkomsten zijn per grootteklasse nader onderscheiden:

•	bedrijven	met	een	arbeidsbezetting	van	minder dan 1,5	manjaren
o	"	"	"	"	"	1,5 - 2,5	"
x	"	"	"	"	"	2,5 - 4,5	"
□	"	"	"	"	"	4,5 of meer	"

Bijlage 7 (vervolg)

C. BEDRIJVEN MET OVERWEGEND BLOEMBOLLEN- RESP. BLOEMENCULTUUR

De Bloembollenstreek, 20 bedrijven

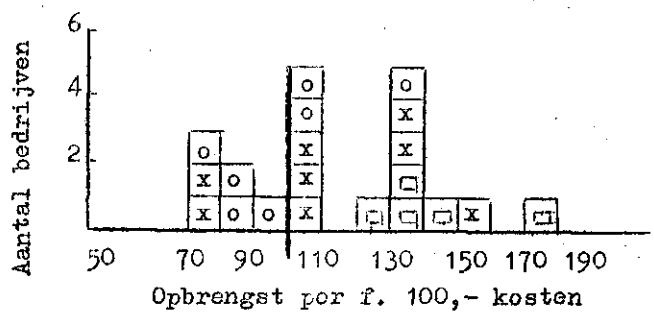

Aalsmeer 74 bedrijven

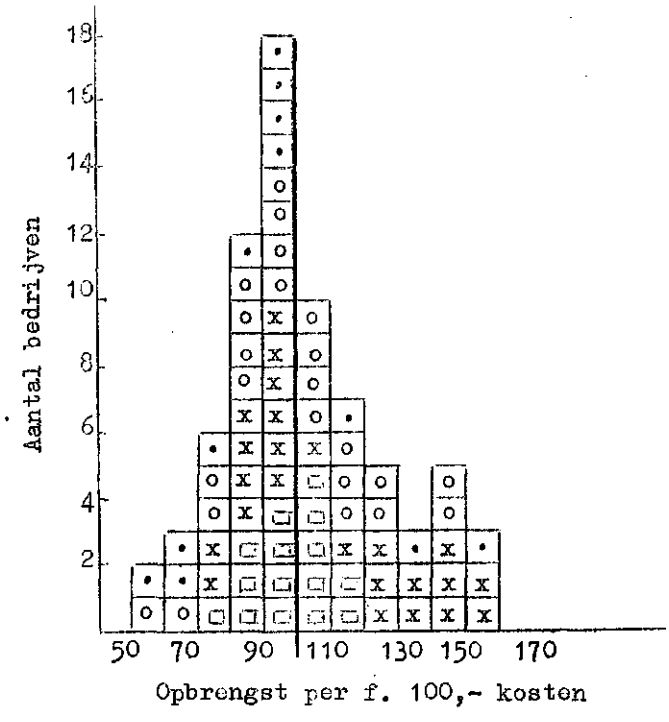

De uitkomsten zijn per grootteklasse nader onderscheiden:

•	bedrijven	met	een	arbeidsbezetting	van	minder dan 1,5	manjaren
o	"	"	"	"	"	1,5 - 2,5	"
x	"	"	"	"	"	2,5 - 4,5	"
□	"	"	"	"	"	4,5 of meer	"

L.E.I.
560

Bijlage 8

GROEPERING DER BEDRIJFSUITKOMSTEN NAAR DE SAMENSTELLING DER ARBEIDSBEZETTING

Ten einde een indruk te krijgen van de bedrijfsresultaten der z.g. eenmansbedrijven en gezinsbedrijven tegenover de personeelsbedrijven, zijn de deelnemende bedrijven onderscheiden naar de volgende groepen:

a. eenmansbedrijven (ondernemer met geen of geringe hulp van gezinsleden en/of vreemd personeel)

b. gezinsbedrijven (ondernemer en gezinsleden)

c. personeelsbedrijven (bedrijven met vreemd personeel)

Deze groepen waren in 1952 als volgt in de Statistiek vertegenwoordigd:

VERDELING VAN HET AANTAL BEDRIJVEN NAAR DE SAMENSTELLING DER ARBEIDSBEZETTING

Tabel XVIII

	Alle bedrijven tezamen		Opengrondsbedrijven				Glasbedrijven			
			Groenten		Bloembollen		Groenten en fruit		Bloemen	
	aant.	%	aant.	%	aant.	%	aant.	%	aant.	%
A. Eenmansbedrijven	121	29	74	46	1	5	20	13	26	35
B. Gezinsbedrijven	68	16	33	21	2	10	23	14	10	14
C. Personeelsbedrijven	226	55	53	33	17	85	118	73	38	51
Totaal	415	100	160	100	20	100	161	100	74	100

In de opengrondsgroentegebieden zijn de eenmansbedrijven, in de overige gebieden de personeelsbedrijven, het talrijkst.

Een indruk van de mate, waarin de uitkomsten der eenmansbedrijven, resp. de gezinsbedrijven ten opzichte van de personeelsbedrijven gemiddeld verschilden, is in tabel XIX in procenten van de kosten tot uitdrukking gebracht.

VERSCHILLEN IN RENTABILITEIT DER EENMANS- EN DER GEZINSBEDRIJVEN T.O.V. DE PERSONEELSBEDRIJVEN

Tabel XIX

	Alle bedrijven tezamen	Opengrondsbedrijven met groenten en bloembollen	Glasbedrijven	
			Groenten en fruit	Bloemen
A. Eenmansbedrijven	- 3,8	- 0,5	- 3,0	- 9,0
B. Gezinsbedrijven	- 5,1	- 2,9	- 7,9	- 5,0

De uitkomsten der eenmansbedrijven en der gezinsbedrijven waren derhalve resp. 3,8 % en 5,1 % van de kosten lager dan die der personeelsbedrijven. Het feit, dat laatstgenoemde bedrijven in het algemeen winstgevender waren dan de beide andere categorieën bedrijven, is geheel in overeenstemming met de resultaten der cijfergroeperingen, welke op overeenkomstige wijze voor de jaren 1949, 1950 en 1951 zijn toegepast.

Er zij op gewezen, dat bovenstaande cijfers aan het grondmateriaal van de Statistiek zijn ontleend. De vraag, waarom de rentabiliteit van de personeelsbedrijven gunstiger is dan van de eenmans- en de gezinsbedrijven is niet nader onderzocht. Aannemelijk kan worden geacht, dat de oorzaak van de lagere uitkomsten der gezinsbedrijven aan een te grote arbeidsbezetting moet worden toegeschreven.

Bijlage 9

OVERZICHT VAN HET INKOMEN PER ONDERNEMER OVER 1952

Gebied	Netto-bedrijfs-resultaat	Handenarbeid ondernemer	Rente meer ingecalc. dan betaald	Inkomen van de onder-nemer	Handenarbeid gezinsleden	Gezinsink. uit tuinb. bedrijf	Opname v. privé-doel-einden
	1	2	3	4	5	6	7
A. Overwegend groenten in de open grond							
1. De Langendijk	322	2973	456	3751	362	4113	4019
2. De Streek	3555	3387	709	7651	1436	9087	8480
3. Avenhorn, Berkhout	3034	3385	635	7054	1545	8599	6470
4. Kennemerland	222	3435	450	4107	1406	5513	4637
5. Ter Aar	2384	3013	576	5973	2015	7988	5431
B. Overwegend groenten en fruit onder staand- en/of platglas							
1. Westland	2098	3450	3808	9356	2229	11585	9043
2. Berkel, Bleiswijk, Rotterdam	538	3290	2466	6294	793	7087	5679
3. Pijnacker, Delft, Den Hoorn	669	3424	2651	6744	1897	8641	7483
4. Zwijndrecht e.o.	*/.204	3326	1108	4230	900	5130	4129
5. Hoogezand, Sappemeer	*/.710	3039	963	3292	511	3803	3259
C. Overwegend bloembollen- resp. bloemencultuur							
1. Bloembollenstreek	4870	3397	1149	9416	614	10030	8443
2. Aalsmeer	700	3540	1240	5480	500	5980	5100
a. Rozen	2640	3360	1230	7230	380	7610	6510
b. Rozen en anjers	2700	3720	1940	8360	840	9200	7730
c. Anjers	4210	3600	1240	9050	760	9810	6510
d. Seringen	*/.330	3090	930	3690	360	4050	4000
e. Seringen en potplanten	*/.240	3720	1170	4650	-	4650	4730
f. Potplanten	*/.960	3690	1530	4260	320	4580	4230
g. Gemengde bedrijven met rozen als belangrijkste gewas	*/.910	3650	860	3600	1360	4960	3970

*/. = verlies

L.E.I.
560